

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “ทักษะและความต้องการของผู้ต้องขังต่อการฝึกอบรมวิชาชีพ : ศึกษากรณีเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากเอกสารเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มาเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษา รวมทั้งนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยมีรายละเอียดได้ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
 - 1.2 การฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง
 - 1.3 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง
2. การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง
 - 2.1 โครงสร้างการบริหารงานของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
 - 2.2 การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
 - 2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกวิชาชีพของเรือนจำ
 - 2.4 การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในต่างประเทศ
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need)
มาสโลว์ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าความต้องการของบุคคลจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการมุ่งใจ จึงได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลไว้ดังนี้

1. บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด เมื่อความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่น ๆ ต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของบุคคลนั้น

3. ความต้องการของบุคคลจะเรียงเป็นลำดับขั้นตามความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป

มาสโลว์ แบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ระดับต่ำสุดไปถึงสูงสุด 5 ระดับดังต่อไปนี้

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และเป็นความต้องการที่ทุกคนมีมาตั้งแต่เกิด เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ การพักผ่อน ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และความต้องการทางเพศ เป็นต้น มนุษย์ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อสนองความต้องการขั้นนี้ก่อนจึงจะมีความต้องการขั้นอื่นตามมา

2. ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัย (Safety and Security Needs) เมื่อความต้องการทางสรีระวิทยาได้รับการตอบสนองแล้วก็มีความต้องการขั้นที่สองต่อไป คือ อยากมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคง และปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง สิ่งที่แสดงถึงความต้องการขั้นนี้เห็นได้จากแนวโน้มของมนุษย์ที่ชอบอยู่ในสังคมที่มีความสงบ เรียบร้อย มีระเบียบวินัย และมีกฎหมายคุ้มครอง ชอบดำเนินชีวิตประจำวันอย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรค ความต้องการขั้นนี้จะรวมไปถึงความมั่นคงทางด้านจิตใจ (Psychological safety) ด้วย ซึ่งจะผลักดันมนุษย์ให้ทำพฤติกรรมเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายนั้น คือ ความมั่นคงปลอดภัยทางร่างกายและจิตใจ

3. ความต้องการความรักและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Love and Belongingness Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นลักษณะของความต้องการอยากมีเพื่อน มีคนรักใคร่ชอบพอ ต้องการเป็นผู้ให้ความรักและได้รับความรัก มิได้ถูกจูงใจโดยความต้องการทางเพศ (not sexually motivated) บุคคลที่มีความต้องการขั้นนี้ จะทำพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายเพื่อจะทำให้รู้สึกว่าคุณไม่ได้อยู่คนเดียวอย่างโดดเดี่ยว อ้างว้างหรือถูกทอดทิ้ง

4. ความต้องการมีเกียรติ และศักดิ์ศรี (The Esteem Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการของมนุษย์เกือบทุกคนในสังคม ลักษณะที่แสดงถึงความต้องการขั้นนี้ เช่น ต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลอื่น ต้องการเกียรติยศชื่อเสียง หรือมีความภูมิใจเมื่อประสบความสำเร็จ รู้สึกว่าตนเป็นคนที่มียศและมีความหมายในสังคม

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Need for Self Actualization) เป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ในการที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง และเป็นการได้รับพัฒนาศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง เพื่อความเป็นมนุษย์

ที่แท้จริงด้วย เป็นการพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดของตนตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างแท้จริง แต่การที่บางคนไปไม่ถึงระดับนี้เพราะประสบอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมรอบข้าง เป็นต้นว่าหลาย ๆ คนทำงานหนักตลอดชีวิตเพื่อสนองความต้องการเบื้องต้น หรือบิดามารดาไม่เสริมสร้างเด็กให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น หรือรู้สึกว่าเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม และคนจำนวนมากมักติดอยู่กับความหลงตัวเอง หลงในอำนาจวาสนา เป็นพวกวัตถุนิยม ทำให้ไม่สามารถหลุดพ้นไปถึงการพัฒนาระดับสูงนี้ได้

ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer' Modified Need Hierarchy Theory)

หลุย จำปาเทศ (2533, น. 40 อ้างถึงใน บุญมัน ธนาสุวัฒน์, 2537, น. 130) ได้กล่าวถึง แอลเดอร์เฟอร์ ว่าเป็นผู้ที่สนับสนุนทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ โดยได้ปรับเปลี่ยนความต้องการตามลำดับขั้น 5 ลำดับของมาสโลว์ให้เหลือเพียง 3 ลำดับขั้น ซึ่งรูปแบบใหม่ 3 ลำดับขั้นของเขาได้รับการยอมรับว่าเป็นทฤษฎีความต้องการ อี อาร์ จี (ERG : Existenc-Relatedneeds-Growth Theory) ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence Needs) เป็นความต้องการที่จะตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ได้แก่ ความต้องการทางกาย และความต้องการความปลอดภัย
2. ความต้องการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relatedness Needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบ ๆ ตัว และบุคคลในสังคมอย่างมีความหมาย
3. ความต้องการเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) เป็นความต้องการเพื่อความเจริญก้าวหน้า เป็นความต้องการขั้นสูงสุดรวมถึงความต้องการได้รับการยกย่องและความสำเร็จในชีวิต

1.2 การฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง

ความหมายของการฝึกอบรม

Good (อ้างถึงใน พูนไท มีสัจย์, 2542, น. 11) ได้กล่าวในพจนานุกรมการศึกษาว่าเป็นกระบวนการช่วยให้บุคคลอื่นที่มีทักษะความรู้ โดยจัดขึ้นภายในสถานะเงื่อนไขบางประการ และไม่ถึงกับทำอะไรใหญ่โตแบบที่นักเรียนเรียนทักษะความรู้กันในสถาบันการศึกษาทั่วไป

Harbison และ Myers (1964, p. 2) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่า คือ กระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ฝีมือมือในการทำงานและความสามารถของบุคคลในสังคมใดสังคมหนึ่ง

Fippo (1966, p. 268) กล่าวว่า การฝึกอบรม คือ กระบวนการของการเสริมเพิ่มพูนความรู้ทักษะ หรือความชำนาญให้แก่ผู้ปฏิบัติ หรือคนงานแต่ละคนในขอบเขตของการปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง

วิญญู สาธร (2517, น. 442) ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่า เป็นกระบวนการที่มีระเบียบแบบแผน ซึ่งมุ่งเน้นที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความชำนาญ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ

จากความหมายของการฝึกอบรม พอสรุปได้ว่า การฝึกอบรม คือ

1. เป็นกระบวนการที่มีระเบียบแบบแผน
2. เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ฝีมือ ทักษะหรือความชำนาญเฉพาะอย่างให้บุคคล
3. มีวัตถุประสงค์และขอบเขตของงานโดยเฉพาะ

ประเภทของการฝึกอาชีพของผู้ต้องขัง

การฝึกอาชีพโดยใช้แรงงาน

ผู้ต้องขังเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ยังมีปัญหา การพัฒนาและช่วยเหลือผู้ต้องขังวิธีหนึ่งก็คือ การฝึกอาชีพ สำหรับการฝึกอาชีพนั้นผู้ต้องขังต้องใช้ทั้งแรงงาน กำลังกาย สติปัญญา รวมทั้งฝีมือ และความประณีตตามแนวทาง ตามลักษณะของงานประเภทนั้น ๆ ซึ่งมีทั้งการฝึกอาชีพโดยใช้แรงงาน และการฝึกที่มุ่งไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ เมื่อพิจารณาถึงการฝึกอาชีพโดยใช้แรงงาน กรมราชทัณฑ์ในประเทศต่าง ๆ ใช้พลังกำลังของผู้ต้องขังให้เกิดประโยชน์แก่กิจการสาธารณะ นอกจากนี้การใช้แรงงานผู้ต้องขังเองเป็นการลงโทษวิธีการหนึ่ง

การฝึกอาชีพจะเป็นการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังทางหนึ่งที่จะช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ที่จะพ้นโทษออกไปมีคุณภาพสูงขึ้น สามารถประกอบอาชีพสุจริต มีรายได้พอเลี้ยงตนเองและไม่กลับไปกระทำผิดอีก อย่างไรก็ตาม การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อที่จะหวังผลในการอบรมควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. กำหนดโทษ ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษจำคุกระยะสั้น ไม่สมควรนำมาฝึกวิชาชีพทางช่างฝีมือที่ต้องใช้การฝึกเป็นระยะเวลานาน
2. ความแข็งแรงของร่างกาย เนื่องจากงานบางประเภทต้องใช้ผู้มีร่างกายแข็งแรง เช่น ขุดดิน เลื่อยไม้

3. สถิติปัญญา ผู้ต้องขังบางคนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ควรจะได้ใช้งานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิดริเริ่ม

การฝึกอาชีพเพื่อมุ่งประกอบอาชีพ

การฝึกอาชีพเพื่อมุ่งประกอบอาชีพนั้น เป็นการฝึกอาชีพในงานที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในภายภาคหน้า การฝึกอาชีพแบบนี้ผู้ต้องขังจะรู้จักใช้ความคิด ความประณีตละเอียด ซึ่งเป็นการฝึกอาชีพที่มีคุณภาพ ผู้ต้องขังจะเกิดทักษะ ความชำนาญในงานนั้น ๆ สามารถทำได้รวดเร็วทั้งปริมาณและคุณภาพ ทั้งนี้เพราะผู้ต้องขังจะรู้จักแก้ไขข้อบกพร่องจากการฝึกงานที่ทำอยู่ทุกวัน และค่อย ๆ สะสมความรู้ ความคิดและทักษะเพิ่มมากขึ้นตามเวลาที่ถูกต้องจำ เมื่อพ้นโทษจึงสามารถประกอบอาชีพหารายได้มาเลี้ยงตัวเองได้ การฝึกอาชีพโดยมุ่งนำไปประกอบอาชีพมีงานหลายลักษณะ เช่น ช่างไม้ แกะสลัก ช่างยนต์ ช่างวิทยุและไฟฟ้า การต่อสายไฟ การซ่อมเครื่องไฟฟ้า ซ่อมรถยนต์ ช่างตัดผม ตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การทอผ้า จักสาน ฯลฯ

การเปรียบเทียบระหว่างการฝึกอาชีพโดยใช้แรงงานกับเพื่อมุ่งประกอบอาชีพ

ถ้าเปรียบเทียบการฝึกโดยใช้แรงงานกับเพื่อมุ่งประกอบอาชีพจะพบว่ามีแตกต่างกันที่เห็นได้ชัด คือ การฝึกอาชีพโดยใช้แรงงานจะไม่หวังผลในระยะยาวหรืออนาคต ลักษณะการฝึกเป็นการใช้แรงงานอย่างเดียวไม่คำนึงว่าผู้ต้องขังจะได้ทักษะ ความรู้ความสามารถจากการฝึกหรือไม่ ส่วนการฝึกอาชีพเพื่อมุ่งประกอบอาชีพ ผู้ต้องขังได้ใช้ความคิด ฝีมือ จนเกิดทักษะ ผู้ฝึกจะเกิดความชำนาญ และรวดเร็วพร้อมทั้งผลงานจะมีความประณีต สวยงาม ซึ่งผู้ต้องขังจะได้รับประโยชน์ในอนาคตภายหลังจากพ้นโทษสามารถนำสิ่งที่ได้จากการฝึกไปใช้ประกอบอาชีพหารายได้มาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ต่อไป

1.3 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง

กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน จัดให้มีการเรียนการสอนสายวิชาชีพระยะสั้น ตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและหลักสูตรของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรวิชาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน โดยสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งนอกจากการศึกษาวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว ยังได้จัดให้มีการฝึกวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจของผู้ต้องขัง รวมทั้งการนำผู้ต้องขังออกไปฝึกวิชาชีพภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน ในลักษณะของ

การทำงานสาธารณะ ซึ่งมีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังประกอบด้วย

1. มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 71-76
2. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 24-25
3. กฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 50-56 และข้อ 59-61
4. มาตรฐานความโปร่งใสของเรือนจำ 5 ด้าน

มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 71-76

มาตรฐานขั้นต่ำฯ ข้อ 71

1. งานที่ให้ผู้ต้องขังทำนั้น จะต้องไม่มีลักษณะเป็นการทรมานให้หลบจำ
2. ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษแล้ว ต้องทำงานภายในบังคับแห่งความสมบูรณ์ทางกายและจิตใจ ตามที่แพทย์ได้วินิจฉัย

3. ให้ผู้ต้องขังทำงานที่เกิดประโยชน์ในปริมาณพอที่จะไม่ให้เกิดกำลังผู้ต้องขัง ตามจำนวนชั่วโมงทำงานปกติประจำวัน

4. งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำ ควรเป็นงานที่คงไว้หรือเพิ่มพูนสมรรถภาพของเขาที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต เมื่อพ้นโทษไปแล้ว เท่าที่สามารถทำได้

5. ควรจัดให้ผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เยาว์วัยได้รับการฝึกวิชาชีพในงานที่เป็นประโยชน์และบังเกิดผลกำไร

6. ผู้ต้องขังควรเลือกจากงานที่ตนประสงค์จะทำได้ ภายในกรอบวิชาชีพที่เหมาะสมและตามความต้องการของทางเรือนจำ และการรักษาระเบียบวินัย

มาตรฐานขั้นต่ำฯ ข้อ 72

1. การจัดงานและวิธีทำงานจะต้องคล้ายคลึงงานอิสระนอกเรือนจำมากที่สุดที่จะทำได้ เพื่อเตรียมผู้ต้องขังให้ชินต่อชีวิตทำงานตามปกติทั่ว ๆ ไป

2. ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ ส่วนได้ส่วนเสียของผู้ต้องขังและการฝึกงานวิชาชีพของเขา ยิ่งกว่าผลกำไรที่เรือนจำจะได้จากงานที่ผู้ต้องขังทำ

มาตรฐานขั้นต่ำฯ ข้อ 73

1. งานอุตสาหกรรม และงานกสิกรรม ที่เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังทำนั้น ควรที่เรือนจำจะดำเนินการเองโดยตรง ไม่ใช่ทำสัญญาจ้างกับเอกชน

2. ถ้าให้ผู้ต้องขังทำงาน ซึ่งไม่ใช่งานของเรือนจำ จะต้องให้อยู่ในความกำกับดูแลของเจ้าพนักงานเรือนจำ และผู้จ้างแรงงานผู้ต้องขังนั้น ๆ จะต้องจ่ายค่าจ้างในอัตราปกติให้แก่เรือนจำ ตามผลผลิตที่ผู้ต้องขังทำได้ ทั้งนี้ เว้นเสียแต่งานนั้นจะเป็นของหน่วยราชการด้วยกัน

มาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ 74

1. ภายในเรือนจำควรจะทำให้มีการระมัดระวังเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและอนามัยของผู้ต้องขังตามกฎหมายเกณฑ์ เช่นเดียวกับคนงานที่เป็นอิสระภายนอก

2. ให้มีข้อกำหนดค่าชดเชยทำขวัญ ผู้ต้องขังที่ได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน รวมทั้งการเจ็บป่วยเนื่องจากงานนั้น ทั้งนี้ จะต้องไม่น้อยกว่าที่คนงานที่เป็นอิสระภายนอกได้รับตามกฎหมาย

มาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ 75

1. จำนวนชั่วโมงทำงานของผู้ต้องขังสูงสุด ในวันหนึ่งและสัปดาห์หนึ่งพึงกำหนดไว้ในกฎหมายหรือกฎกระทรวง โดยพิจารณาตามข้อบังคับหรือประเพณีที่ใช้กับคนงานที่เป็นอิสระภายนอก

2. ชั่วโมงทำงานที่กำหนดจะต้องมีวันหยุดพักผ่อนสัปดาห์ละ 1 วัน และมีเวลาเพียงพอสำหรับศึกษาและกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและการฟื้นฟูเพื่อให้กลับเข้าสู่สังคม

มาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ 76

1. ควรมีระบบจ่ายค่าตอบแทน การทำงานของผู้ต้องขังอย่างยุติธรรม

2. ตามระบบดังกล่าวควรยินยอมให้ผู้ต้องขังใช้เงินที่เขาได้รับนี้อย่างน้อยก็บางส่วนเพื่อซื้อของใช้สอยตามที่ได้รับอนุมัติ และส่งไปให้ครอบครัวของเขาได้ด้วย

3. ระบบนี้ทางราชการควรกันเงินส่วนหนึ่งให้ผู้ต้องขังได้รับสะสมไว้มอบให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 หมวดที่ 5 การงานในมาตรา 24-25

มาตรา 24 การงานที่ผู้ต้องขังได้ทำไปแล้วนั้น อาจคำนวณเป็นราคาเงินตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา 25 ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิจะได้ค่าจ้าง แต่กฎกระทรวงที่กล่าวไว้ในมาตราก่อน อาจกำหนดให้แบ่งรายได้ อันเกิดจากการงานของผู้ต้องขัง โดยหักค่าใช้จ่ายออกเสียก่อนให้เป็นรางวัลแก่ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงาน

กฎกระทรวงมหาดไทย 50-56 และข้อ 59-61

กฎกระทรวงฯ ข้อ 50, 51 และ 57 (การจัดให้ผู้ต้องขังทำงาน) สามารถกล่าวโดยสรุป ดังนี้

1. งานที่จัดให้ผู้ต้องขังเด็ดขาดทำ จะต้องคำนึงถึง กำหนดโทษ ความแข็งแรงของร่างกาย สติปัญญา อุปนิสัย และฝีมือหรือความรู้ความชำนาญ อีกทั้งผลในทางเศรษฐกิจ ผลในทางอบรม และสภาพของเรือนจำและทัณฑสถาน (กฎกระทรวงข้อ 50)

2. จัดให้ผู้ต้องขังเด็ดขาดที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ให้ได้รับการศึกษาอบรม (กฎกระทรวงข้อ 51)

3. งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำแบ่งเป็นประเภทหาผลประโยชน์และไม่หาผลประโยชน์ เฉพาะงานที่หาผลประโยชน์ให้คำนวณราคาของงานเป็นทุน หมายถึง จำนวนเงินที่จ่ายเงินทุน แรงงาน หมายถึง กำลังงานของผู้ต้องขังซึ่งมีส่วนในการงานนั้น กำไร หมายถึง รายได้ซึ่งเกิดจากผลของการทำงานเมื่อได้หักทุนออกแล้ว

กฎกระทรวงฯ ข้อ 59-61 (หมวด 2 รางวัล) สามารถกล่าวโดยสรุปดังนี้

ข้อ 59 หากงานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำมีกำไร ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำต่อไปนี้จะได้รับการพิจารณาให้ได้รับรางวัล

ก. ผู้ต้องขังที่มีส่วนร่วมทำงานนั้น

ข. เจ้าพนักงานเรือนจำที่ทำหน้าที่ควบคุมหรือฝึกอบรมผู้ต้องขังที่ทำงานนั้น

ผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้รับรางวัลตามข้อนี้ หากเป็นผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาด ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นกลางขึ้นไป ส่วนเจ้าพนักงานเรือนจำนั้น ให้พิจารณาให้ได้รับรางวัลจนถึงผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่เทียบเท่าหัวหน้ากอง

ข้อ 60 รางวัลที่จะจ่ายตามข้อ 59 (ก) และ (ข) นั้น ให้อธิบดีพิจารณากำหนดตามที่เห็นสมควร แต่สำหรับผู้ต้องขังต้องจ่ายไม่เกินร้อยละห้าสิบ และเจ้าพนักงานเรือนจำต้องจ่ายไม่เกินร้อยละสิบห้าของกำไรทั้งหมด

ข้อ 61 รางวัลที่จะจ่ายให้แก่ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำนั้นจะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการในข้อบังคับที่อธิบดีกำหนดโดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก. สำหรับผู้ต้องขังให้พิจารณาจากแรงงานที่ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมความมั่งคั่งในการใช้วัสดุ ความประณีตเรียบร้อยของงาน ความรวดเร็วในการทำงาน ความอดทน การถนอม และการรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ และคุณค่าของงาน ประกอบกับลำดับขั้นและประเภทของผู้ต้องขัง

ข. สำหรับเจ้าพนักงานเรือนจำให้พิจารณาถึงความสำคัญของหน้าที่และความมีส่วนร่วมรับผิดชอบ

มาตรฐานความโปร่งใสของเรือนจำ 5 ด้าน

กรมราชทัณฑ์ได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามแผนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงาน โดยมีศูนย์ประสานราชการใสสะอาดเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบ และได้มีการจัดทำมาตรฐานความโปร่งใสของเรือนจำ 5 ด้าน ประกอบด้วย มาตรฐานด้านข่าวสาร มาตรฐานด้านอาหาร มาตรฐานด้านการทำงานของผู้ต้องขัง (การรับจ้างแรงงาน และการฝึกวิชาชีพ) มาตรฐานด้านร้านส่งเคราะห์ และมาตรฐานด้านการบริหารจัดการทั่วไป ซึ่งในด้านการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังมีการกำหนดมาตรฐานด้านการทำงานของผู้ต้องขังทั้งด้านการรับจ้างแรงงาน และการฝึกวิชาชีพ ดังนี้

มาตรฐานด้านการทำงานของผู้ต้องขัง

1. การรับจ้างแรงงาน

- 1.1 มีการรับงานและพิจารณาราคาในรูปคณะกรรมการ
- 1.2 มีการทำสัญญากับผู้ว่าจ้าง
- 1.3 มีการติดประกาศแสดงตารางการจ้างงานและแสดงรายละเอียดของค่าจ้าง

ของแต่ละชนิดงาน

- 1.4 มีรายชื่อผู้ต้องขังที่เข้าทำงานและรายละเอียดของผลผลิตต่อคนต่อวัน
- 1.5 มีการจ่ายเงินรางวัลปันผลผู้ต้องขัง ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์และ

ปิดประกาศให้ทราบไว้ในโรงงาน

2. การฝึกวิชาชีพ

- 2.1 มีระบบของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกวิชาชีพ ตามนโยบาย

ของกรมราชทัณฑ์

- 2.2 มีโครงการที่ได้รับอนุมัติแล้ว
- 2.3 มีระบบการจัดซื้อวัตถุดิบที่ถูกต้องตามระเบียบพัสดุ
- 2.4 มีการจัดทำบัญชีควบคุมขั้นตอนการผลิต (บัญชี 5 แบบ)
- 2.5 มีการจ่ายเงินรางวัลปันผลผู้ต้องขัง ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ และ

ปิดประกาศให้ทราบไว้ในโรงงาน

2. การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง

2.1 การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

ประวัติเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร เดิมตั้งอยู่เลขที่ 955 ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในที่ดินราชพัสดุ มีเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่ แบ่งเป็นบริเวณภายใน 3 ไร่ 2 งาน สร้างมาประมาณ 50 ปี ตั้งอยู่ในที่ชุมชนห่างจากศาลจังหวัดประมาณ 140 เมตร กำแพงด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันตกก่ออิฐถือปูนเสริมกำแพงป้อมวิเชียรโชฎก ซึ่งเป็นป้อมปราการรักษาความปลอดภัยประจำเมืองสาครบุรี ส่วนกำแพงด้านทิศใต้และทิศตะวันออกเป็นรั้วสังกะสี

ในปีพ.ศ.2511 ศาลจังหวัดสมุทรสาครได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารศาลขึ้นใหม่ในที่ดินราชพัสดุใกล้ศาลากลางจังหวัดทางเรือนจำได้ขอใช้อาคารหลังเดิมของศาล ซึ่งอยู่ติดกับเรือนจำเป็นที่ทำการเรือนจำ สำหรับใต้ถุนอาคารด้านทิศตะวันตกได้ต่อเติมใต้ถุนอาคารเป็นเรือนนอนผู้ต้องขังชาย ซึ่งผู้ต้องขังได้เพียง 60 คน ประกอบกับสถานที่คับแคบไม่สอดคล้องกับผู้ต้องขัง ซึ่งมีจำนวนสูงถึง 700 คน บ้านพักเจ้าหน้าที่ ออกรถ โรงเรือนต่าง ๆ ตลอดจนกำแพงมีสภาพชำรุดทรุดโทรมและความปลอดภัยในด้านการควบคุมอยู่ในระดับต่ำ

ในปีงบประมาณ พ.ศ.2523 กรมราชทัณฑ์ได้รับงบประมาณในการก่อสร้างเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครแห่งใหม่ขึ้น ตั้งอยู่เลขที่ 32/32 หมู่ที่ 3 ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในที่ดินราชพัสดุ เนื้อที่ 50 ไร่ 82 ตารางวา แบ่งเป็นบริเวณภายใน 10 ไร่ 3 งาน 22 ตารางวา ภายนอก 39 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 3 กิโลเมตร เริ่มดำเนินการสร้างเมื่อเดือนมีนาคม 2523 สร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2526 และย้ายมาทำการในวันที่ 7 พฤษภาคม 2526 เป็นต้นมา

สถานที่ตั้งของหน่วยงาน

เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เลขที่ 32/32 หมู่ที่ 3 ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของเรือนจำจังหวัด

1. ควบคุมผู้ต้องขังซึ่งเป็นคนฝาก ผู้ต้องขังระหว่างคดีในเขตอำนาจศาลที่เรือนจำตั้งอยู่ และนักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษ ซึ่งอยู่ในอำนาจการควบคุมตามที่กำหนด
2. ดำเนินการทางทัณฑปฏิบัติแก่ผู้ต้องขัง

3. จัดการศึกษาอบรม พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขพฤติกรรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง
4. ดำเนินการเกี่ยวกับการทำงานและการใช้แรงงานผู้ต้องขัง
5. จัดสวัสดิการ ให้การสงเคราะห์และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับสุขภาพ
6. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร มีอำนาจหน้าที่การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมาย กฎข้อบังคับ ซึ่งกล่าวโดยสรุป ดังนี้

1. ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
2. ควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี
3. ให้การศึกษาและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง
4. ให้การฝึกวิชาชีพด้านต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขัง
5. จัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง
6. ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ โดยจัดชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังให้มีความแตกต่างกับสภาพภายนอกน้อยที่สุดเท่าที่กำลังเงินงบประมาณ ประเพณี วัฒนธรรม และสภาพการของประเทศเอื้ออำนวย

โครงสร้างการบริหารงานเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 6 ฝ่ายและ 1 ส่วนงาน ปัจจุบันมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 62 คน แบ่งออกเป็น ชาย 54 คน หญิง 8 คน ลูกจ้างชั่วคราวเรือนจำ 6 คน ลูกจ้างชั่วคราวเงินทุนฝึกวิชาชีพ 1 คน และลูกจ้างชั่วคราวสถานที่ควบคุมตัวระหว่างรอตรวจพิสูจน์ 8 คน คิดเป็นอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขัง 1 : 28

การบริหารงานในเรือนจำ

การบริหารงานในเรือนจำ ได้จัดการบริหารองค์กร โดยแบ่งออกเป็น 7 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์ ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ และฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง ซึ่งแต่ละฝ่ายมีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้ (กรมราชทัณฑ์, 2539, น. 3)

1. ฝ่ายบริหารทั่วไป มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานทะเบียนเอกสาร งานการเงิน งานบัญชี งานพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานยานพาหนะ งานบริหารงานบุคคล งานประชาสัมพันธ์ งานรับเรื่องราວร้องทุกข์ งานเลขานุการ งานการประชุม งานรวบรวมข้อมูล สถิติของหน่วยงาน และงานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

2. ฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์ มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองดูแลและความคุม ผู้ต้องขังมิให้ก่อเหตุร้ายหรือแหกหักหลบหนี โดยให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ วินัย ของเรือนจำ โดยเคร่งครัด การพิจารณาความดีความชอบของผู้ต้องขัง การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการเลื่อน หรือลดชั้น การลงโทษทางวินัย การคัดเลือกผู้ต้องขังเพื่อย้ายออกทำงานนอกเรือนจำ หรือการนำตัว ผู้ต้องขังป่วยออกไปรักษาตัวที่สถานพยาบาลภายนอก ดูแลรักษาความมั่นคงปลอดภัยของ เรือนจำ จัดระบบการตรวจค้นและรักษาการณ์บริเวณเรือนจำ ตรวจค้นตัวเจ้าพนักงาน บุคคลภายนอก และผู้ต้องขังตลอดจนสิ่งของและยานพาหนะที่ผ่านเข้า ออกเรือนจำ และงาน อื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

3. ฝ่ายฝึกวิชาชีพ มีหน้าที่รับผิดชอบวางแผนและดำเนินการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในพื้นที่ ความต้องการของตลาดและความถนัดของผู้ต้องขัง รวมถึง พัฒนาคุณภาพของผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพประเภทต่าง ๆ การจัดหาวัตถุดิบ การหาตลาด และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การบริหารเงินทุนผลประโยชน์จากการฝึกวิชาชีพ ควบคุมการใช้ ยานพาหนะที่จัดซื้อด้วยเงินทุนฝึกวิชาชีพ และงานอื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

4. ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ มีหน้าที่รับผิดชอบวางแผนและดำเนินงาน เกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง โดยจัดการศึกษาวิชาสามัญ วิชาชีพ และธรรมศึกษา ตลอดจนการจัดอบรมหลักสูตรการเตรียมเข้าทำงาน การอบรมและพัฒนาจิตใจ การจัดกิจกรรม เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมปลูกฝัง ปรับเปลี่ยนทัศนคติ จิตสำนึก ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ให้เป็นไปตามแนวทางที่เหมาะสม รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมการศึกษา เช่น ห้องสมุด การจัดทำ โสติดทัศนูปกรณ์ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น ทั้งนี้ได้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา ให้กับผู้ต้องขัง และงานอื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

5. ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ มีหน้าที่รับผิดชอบตรวจสอบหมายศาล การจัดทำทะเบียน ประวัติและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การดำเนินงานทัณฑปฏิบัติ เช่น การเลื่อนลดชั้น การลดวัน ต้องโทษ การพักการลงโทษ การขอพระราชทานอภัยโทษ งานด้านคุมประพฤติผู้ต้องขังที่ได้รับ การปล่อยตัวคุมประพฤติ การสงเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข การเพิกถอนการคุมประพฤติ

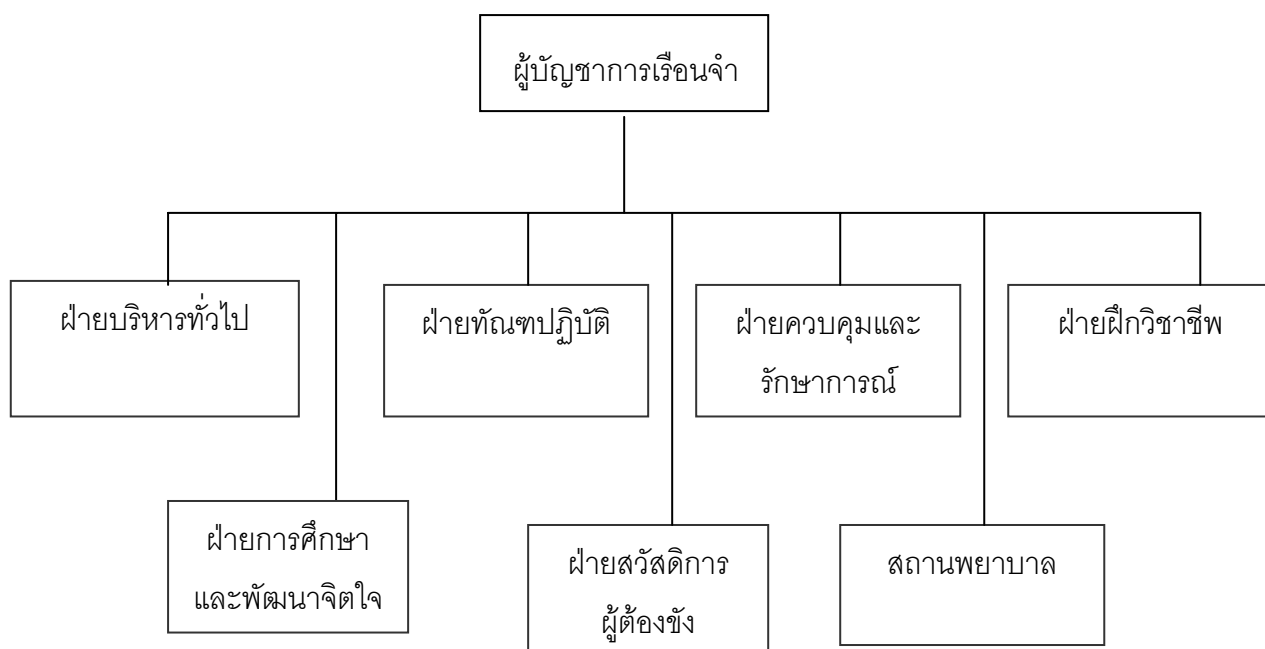
ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนงานคุ้มครองประเพณีและประเพณีงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและงานอื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

6. ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง มีหน้าที่รับผิดชอบจัดสวัสดิการให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังในด้านการควบคุมและการประกอบอาหาร การจัดเลี้ยงอาหารผู้ต้องขังให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะ การรับฝากและเบิกจ่ายเงินของผู้ต้องขังให้เป็นไปตามระเบียบ ดำเนินการจัดซื้อสินค้าที่จำเป็นจำหน่ายให้แก่ผู้ต้องขังและจัดทำบัญชี จัดการเยี่ยมญาติ และงานอื่น ๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

7. สถานพยาบาล มีหน้าที่รับผิดชอบการให้การบำบัดรักษาขั้นต้นแก่ผู้ต้องขัง การดูแล ควบคุมและดำเนินงานอนามัย อาชีวอนามัย สุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมในเรือนจำ ให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารในการส่งผู้ป่วยออกไปรักษาพยาบาลนอกเรือนจำ ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

แผนภูมิที่ 1

โครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารองค์กร

โครงสร้างฝ่ายฝึกอบรมวิชาชีพ ประกอบด้วย 5 งาน ดังนี้

หน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายฝึกอบรมวิชาชีพ

วางแผนและดำเนินการฝึกอบรมผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในพื้นที่ ความต้องการของตลาด และความถนัดของผู้ต้องขัง พัฒนาทักษะของผู้ต้องขังด้านการฝึกอบรม ทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานผู้ต้องขัง การใช้แรงงานผู้ต้องขัง เตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพ ให้กับผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษ จัดวัดพฤติกรรม การเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ การบริหารเงินทุนผลประโยชน์ รวมถึงการบริหารจัดการงานสาธารณะนอกเรือนจำ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนข้าราชการฝ่ายฝึกอบรม จำนวน 16 คน พนักงานราชการ 1 คน และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 2 คน รวมจำนวน 19 คน สามารถแยกตามลักษณะงาน ได้ดังนี้

การบริหารงานการฝึกอบรมวิชาชีพ

งานด้านการฝึกอบรมผู้ต้องขังของเรือนจำ อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายฝึกอบรม ประกอบด้วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. งานฝึกอบรม รับผิดชอบในการวางแผน และการฝึกอบรมผู้ต้องขังให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ความต้องการของตลาดและความถนัดของผู้ต้องขังแต่ละคน การฝึกอบรมที่ดี นอกจากจะเน้นในเรื่องความรู้ความชำนาญเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำไปใช้ ในการประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษแล้ว จะต้องเน้นในเรื่องการฝึกให้ผู้ต้องขังดังกล่าวมีนิสัย รักการทำงานด้วย เพราะแม้ว่าผู้ต้องขังจะมีความรู้ความชำนาญหรือความสามารถในการทำงาน มากเพียงใดก็ตามถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มีนิสัยรักการทำงานแล้ว โอกาสที่จะนำความรู้และ ประสบการณ์ไปใช้ในการทำงานย่อมจะเป็นที่คาดหวังได้ยาก ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ประสบ ความสำเร็จในเรื่องการฝึกอบรมผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากการสนับสนุนสินค้าของ เรือนจำในงานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้ปฏิบัติงานด้านนี้ จะต้องเป็นผู้มีความรู้และทักษะในวิชาชีพแขนงต่าง ๆ เป็นอย่างดี และ มีความตั้งใจถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับผู้ต้องขังอย่างเต็มที่

2. งานเงินทุนผลประโยชน์ รับผิดชอบในการจัดทำบัญชี การรับ-จ่าย และเก็บ รักษาเงินทุนผลประโยชน์จากการฝึกอบรมผู้ต้องขัง ตลอดจนเงินทุนสำรองเพื่อให้เรือนจำต่าง ๆ มีเงินทุนสำหรับการฝึกอบรมผู้ต้องขังได้อย่างต่อเนื่อง เงินทุนผลประโยชน์ของเรือนจำเป็น เงินนอกงบประมาณประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ต้องนำส่งคลังหรือนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินตามที่ได้ทำ ความตกลงไว้กับกระทรวงการคลัง การจัดซื้อจัดจ้างต้องอนุโลมปฏิบัติตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม การเบิกจ่ายเงินและ

อำนาจในการสั่งจ่ายต้องปฏิบัติตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 4/2500 ว่าด้วยรายได้เกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังโดยเคร่งครัด รายจ่ายบางประเภทที่จะจ่ายจากเงินประเภทนี้ต้องได้รับอนุญาตจากกรมราชทัณฑ์ก่อน จึงจะจ่ายได้

3. งานพาณิชย รับผิดชอบในการหาตลาดและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเรือนจำ ซึ่งปัจจุบันได้มีการจำหน่ายทั้งในนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์และงานวันพบญาติ ที่กรมราชทัณฑ์จัดให้มีขึ้นทุกปี ตลอดจนการจำหน่ายที่ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์หน้าเรือนจำ และทัณฑสถานแต่ละแห่งซึ่งเปิดจำหน่ายทุกวัน การจำหน่ายในงานเทศกาลของจังหวัดต่าง ๆ และการจำหน่ายแก่ผู้สั่งจ่ายจากเรือนจำโดยตรง ปัจจุบันนับว่างานด้านนี้มีความจำเป็นและมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนงานด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก เจ้าหน้าที่ที่จะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านนี้ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและได้รับการฝึกฝนอบรมในด้านการพาณิชย และการตลาดมาเป็นอย่างดี

4. งานพัสดุฝึกวิชาชีพ รับผิดชอบในการจัดหาพัสดุครุภัณฑ์ด้วยเงินทุนผลประโยชน์ของเรือนจำมาใช้ในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง จัดทำทะเบียนพัสดุเก็บรักษาเบิกจ่าย ซ่อมบำรุง ตลอดจนการจำหน่ายพัสดุดังกล่าวออกจากบัญชี โดยอนุโลมถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 เจ้าหน้าที่ที่จะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านนี้ควรมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่งานพัสดุและอาคารสถานที่ เงินงบประมาณแผ่นดิน

5. งานสาธารณชนนอกเรือนจำ รับผิดชอบเกี่ยวกับการขออนุมัติกรมราชทัณฑ์ จัดส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะภายนอกเรือนจำตามที่กฎหมายและระเบียบข้อบังคับกำหนดไว้ ซึ่งในปัจจุบันสามารถส่งนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นกลางขึ้นไปที่เหลือกำหนดโทษไม่เกิน 2 ปี ออกไปทำงานสาธารณะ ยกเว้นผู้ต้องโทษในความผิด 4 ประเภท ได้แก่

1. ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทและผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

2. ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร

3. ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร

4. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

เจ้าหน้าที่ที่จะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านนี้ ควรจะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง สามารถตรากตรำทำงานในภาคสนามได้เป็นอย่างดีและควรมีไหวพริบและประสบการณ์เกี่ยวกับการควบคุมผู้ต้องขังทำงานนอกเรือนจำด้วย

2.2 การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

ระบบการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังมี 2 ลักษณะการดำเนินการ ดังนี้

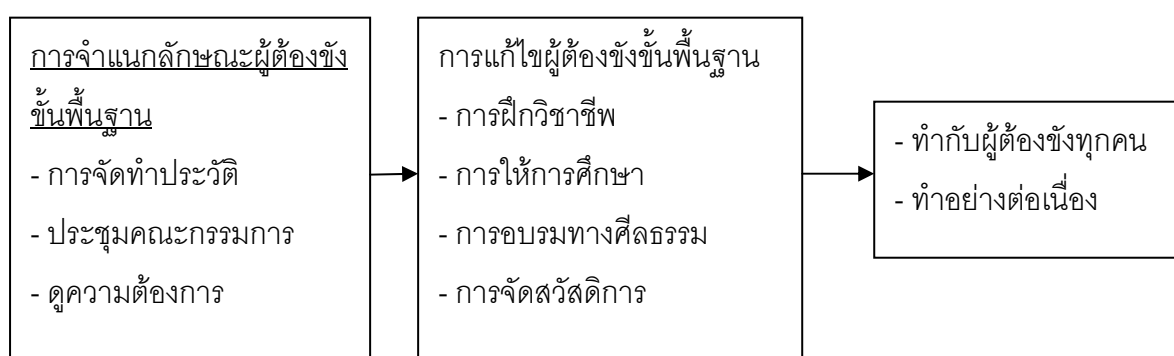
1. การจัดการฝึกอบรมวิชาชีพหลัก

หลักสูตรที่เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครได้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพมี 2 วิชาชีพ คือ ช่างไม้เฟอร์นิเจอร์ และช่างเชื่อมโลหะ โดยจะทำการเปิดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เรือนจำจังหวัดสมุทรสาครจะเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนผู้ต้องขังทั้งหมด ในกระบวนการฝึกอบรม โดยมีการดำเนินการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพดังกล่าว ผ่านกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ดังนี้

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังขั้นพื้นฐาน เป็นการดำเนินการจำแนกเพื่อแยกขัง เพื่อการควบคุมและจำแนกผู้ต้องขังรับการอบรมเข้าในขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรม และการรับสวัสดิการต่าง ๆ โดยทางปฏิบัติที่ดำเนินการอยู่ จะเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติผู้ต้องขังและการประชุมคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อจำแนกผู้ต้องขังเข้ารับการปฏิบัติในการอบรมเข้าในขั้นพื้นฐาน

แผนภูมิที่ 2

ตัวแบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังขั้นพื้นฐาน

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังชั้นพื้นฐานมุ่งฝึกทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคมให้กับผู้ต้องขัง แต่การแก้ไขฟื้นฟูด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ ยังไม่ได้ลงลึกถึงสาเหตุและมูลเหตุจูงใจที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดตลอดจนพฤติกรรมในการกระทำความผิดของผู้ต้องขังแต่ละประเภทแต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการในการพัฒนาแก้ไขฟื้นฟูอีกระดับหนึ่ง คือการแก้ไขฟื้นฟูเป็นการเฉพาะ

2. การจัดการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น

การจัดการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น เช่น ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า การเดินสายไฟภายในอาคาร การพ่นมอดเตอร์ ฯลฯ เป็นการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมของผู้ต้องขังภายหลังได้รับการปล่อยตัว โดยเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครจะดำเนินการเปิดการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นโดยได้รับความร่วมมือจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร วิทยาลัยการอาชีวศึกษาบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ฯลฯ จะได้รับการสนับสนุนด้านวิทยากรและงบประมาณบางส่วน และบางส่วนเรือนจำจังหวัดสมุทรสาครต้องใช้งบประมาณจากเงินผลพลอยได้จากการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรมวิชาชีพ

กระบวนการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น มีดังนี้

1. ดำเนินการกำหนดรายละเอียดหลักสูตรที่จะทำการเปิดฝึกอบรมโดยประสานงานกับหน่วยงานภายใน ทั้งในด้านวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมและงบประมาณ
2. กำหนดคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นโดยทั่วไปทางหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร จะกำหนดให้คัดเลือกผู้ต้องขังที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อฝึกทักษะอาชีพเตรียมรับการปล่อยตัว
3. ประกาศรับสมัครผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
4. จัดการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น

ตารางที่ 2.1

โครงการฝึกอาชีพผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัด

สมุทรสาคร ปี พ.ศ.2547

ที่	โครงการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ช่างเบญจรงค์	30	15.3
2	ช่างไม้เครื่องเรือน	30	15.3
3	ช่างเชื่อมโลหะ	30	15.3
4	ช่างก่อสร้างงานปูน	30	15.3
5	ช่างเดินสายไฟในอาคาร รุ่นที่ 1	26	13.2
6	ช่างเดินสายไฟในอาคาร รุ่นที่ 2	25	12.8
7	ช่างพันมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสสลับ	25	12.8
	รวม	196	100

ตารางที่ 2.2

โครงการฝึกอาชีพผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัด

สมุทรสาคร ปี พ.ศ.2548

ที่	โครงการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	หลักสูตรปูกระเบื้องเซรามิค	25	16.6
2	หลักสูตรช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร รุ่นที่ 3	25	16.6
3	หลักสูตรการกัดกระจกเป็นรูปภาพต่าง ๆ	20	13.3
4	หลักสูตรช่างผลิตภัณฑงานปูน	25	16.6
5	หลักสูตรศิลปะการวาดภาพ	30	20.0
6	หลักสูตรช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้าภายในบ้าน	25	16.6
	รวม	150	100

ตารางที่ 2.3
โครงการฝึกอาชีพผู้ต้องขังชายของเรือนจำจังหวัด
สมุทรสาคร ปี พ.ศ.2549

ที่	โครงการ	ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
วิทยาลัยการอาชีพบ้านแพ้ว				
1	โครงการทำผ้าบาติก	30 ชม.	25	12.5
2	โครงการทำผ้ามัดย้อม	30 ชม.	25	12.5
3	การติดตั้งไฟฟ้าภายในอาคาร	30 ชม.	25	12.5
4	ช่างซ่อมพัดลมไฟฟ้า	30 ชม.	25	12.5
5	ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า	30 ชม.	25	12.5
ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร				
1	ช่างซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้าภายในบ้าน	60 ชม.	25	12.5
2	ช่างพันมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสสลับ	60 ชม.	25	12.5
3.	ช่างเดินสายไฟฟ้าภายในอาคาร	60 ชม.	25	12.5
	รวม		200	100

ที่มา: ฝ่ายฝึกวิชาชีพ เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร

ปัจจัยสนับสนุนต่อการดำเนินงาน คือ ได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการและภาคเอกชน โดยเฉพาะศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาครและวิทยาลัยการอาชีพบ้านแพ้ว ในการส่งบุคลากรมาเป็นวิทยากรในการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ต้องขัง

ปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

1. ในการอบรมฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังต้องใช้งบประมาณมาก
2. สถานที่ในการอบรมไม่เป็นสัดส่วนเอกเทศ สถานที่ในการดำเนินการอบรมแออัดไปด้วยผู้ต้องขังทั่วไป
3. เรือนจำไม่สามารถฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขังได้คราวละมาก ๆ เพราะจะทำให้ขาดคุณภาพและไม่ได้มาตรฐานตามหลักสูตรของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกวิชาชีพของเรือนจำ

ปัญหาอุปสรรคในการฝึกวิชาชีพ

ในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังมักจะประสบปัญหาที่สำคัญ ดังนี้

1. ขาดเจ้าหน้าที่ ครูฝึกและงบประมาณ ผู้ต้องขังมีความต้องการในการฝึกอาชีพเพื่อประกอบอาชีพจำนวนมาก แต่เรือนจำมีเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ครูฝึกจำนวนน้อย การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ครูฝึก ขาดเครื่องมืออุปกรณ์อย่างเพียงพอ เป็นข้อจำกัดที่สำคัญของทางเรือนจำและทัณฑสถาน

2. การสำรวจแรงงาน การจะจัดฝึกอาชีพประเภทใดนั้น เรือนจำและทัณฑสถานควรศึกษา สำรวจความต้องการกำลังคนของตลาดแรงงานในแต่ละสาขาอาชีพเสียก่อน ควรพิจารณาว่าในการฝึกอาชีพแต่ละประเภทจะมีตลาดแรงงานภายนอกรองรับหรือไม่ ไม่ใช่จัดให้ฝึกอาชีพประเภทนั้นไปแล้วแต่ไม่มีงานทำภายหลังจากพ้นโทษ เรือนจำควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกได้ทราบว่าผู้ต้องขังที่ฝึกงานมีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพในด้านใด และจะต้องมีการติดตามประเมินผลผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษไปแล้วว่ามีสถิติผู้ต้องขังที่ได้งานทำจำนวนเท่าใด และได้ทำงานตรงตามสาขาวิชาชีพหรือไม่ ซึ่งจะทำให้มีข้อมูลประกอบการพิจารณาในการฝึกอาชีพของเรือนจำและทัณฑสถานในแต่ละแห่ง

3. การอบรมสภาพจิตใจ ในระหว่างที่เรือนจำมุ่งฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังนั้น ควรคำนึงถึงการอบรมจิตใจด้วย เพราะการอบรมจิตใจเป็นการขัดเกลาแก้ไขพัฒนาสภาพจิตใจ ความคิด ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัวและต่อประเทศชาติของผู้ต้องขัง การเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการพัฒนาจิตใจเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเหมือนการฝึกวิชาชีพ ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดว่าผลงานเป็นอย่างไร ปริมาณงานมีมากแค่ไหน ในขณะที่เดียวกันเรือนจำและทัณฑสถานก็สามารถขายผลผลิตเป็นรายได้ได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ต้องตระหนักด้วยว่าการอบรมแก้ไขความคิดจิตใจของผู้ต้องขังมีความสำคัญอย่างยิ่ง การจะพัฒนาผู้ต้องขังให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด ทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะแม้ว่าจะได้รับการฝึกอาชีพได้ดีเพียงใด แต่หากจิตใจไม่ได้รับการอบรมขัดเกลาก็อาจกลับมากระทำผิดซ้ำได้

4. ผลตอบแทนที่ได้รับ การทำงานฝึกวิชาชีพแต่ละประเภท เช่น ช่างไม้ ช่างเฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ ผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนที่ผู้ต้องขังได้รับเป็นเงินปันผลมีจำนวนน้อย

ปัญหาการจัดการฝึกวิชาชีพของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร มีดังนี้

1. การได้รับงบประมาณในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังไม่เพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาในด้านการขาดวัสดุ อุปกรณ์ในการฝึกอบรม อีกทั้งการจัดการฝึกอบรมก็ไม่สามารถที่จะฝึกอบรมผู้ต้องขังได้ในปริมาณที่มากเพราะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการฝึกอบรม
2. สถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่เพียงพอ อีกทั้งยังไม่เป็นสัดส่วนเฉพาะต้องใช้สถานที่ภายในโรงงานฝึกวิชาชีพที่มีสภาพไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพราะเสียงดังและมีผู้ต้องขังอื่นที่ปฏิบัติงานในโรงงาน และบางครั้งต้องใช้สถานที่ภายในโรงเลี้ยงอาหาร และโดยเฉพาะถ้ามีการจัดการฝึกอบรมหลายโครงการหรือหลายหลักสูตรพร้อมกัน
3. ผู้ต้องขังยังขาดความสนใจและไม่ให้ความสำคัญในการสมัครเข้าฝึกอบรมวิชาชีพ
4. การขาดข้อมูลหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลักของผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังที่สนใจแต่ขาดข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถสมัครเข้ารับการฝึกอบรมได้เนื่องจากการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาครต้องใช้ข้อมูลหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน
5. กำหนดโทษของผู้ต้องขังที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นที่กำหนดให้เหลือโทษไม่เกิน 1 ปี ทำให้ในบางครั้งการคัดเลือกผู้ต้องขังเพื่อเข้ารับการฝึกอบรมมีจำนวนไม่มากพอที่จะเปิดการฝึกอบรมได้เนื่องจากกำหนดโทษยังเหลือจำต่อไปเกิน 1 ปี
6. วิทยาการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน วิทยาลัยการอาชีพ ฯลฯ มีภารกิจเฉพาะของหน่วยงานตนเอง ทำให้ระยะเวลาที่จะจัดการฝึกอบรมผู้ต้องขังต้องกำหนดตามความสะดวกหรือเวลาที่วิทยาการสามารถมาได้ โดยเรือนจำไม่สามารถกำหนดตาราง หรือระยะเวลาการฝึกอบรมได้เอง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการฝึกอบรม

2.4 การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในต่างประเทศ

การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่น (อ้างถึงใน สารานุกรมราชทัณฑ์นานาชาติ, 2541)

การฝึกวิชาชีพเป็นกิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง นอกจากจะทำให้ผู้ต้องขังได้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับวิชาชีพแล้ว ผู้ต้องขังยังจะได้รับใบประกาศนียบัตรหรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเมื่อสำเร็จหลักสูตรด้วย เช่น ในปีงบประมาณ พ.ศ.2539 มีผู้ต้องขังได้รับใบประกาศนียบัตรดังกล่าว จำนวนถึง 1,460 คน ซึ่งการฝึกวิชาชีพในเรือนจำมี 3 แบบ คือ

1. การฝึกวิชาชีพแบบเร่งรัด (Intensive Vocational Training)

มีเรือนจำจำนวน 7 แห่ง ที่ฝึกวิชาชีพแบบเร่งรัดแก่ผู้ต้องขัง เรือนจำเหล่านี้มีชื่อเรียกว่า “สถาบันฝึกวิชาชีพทั่วไป” General Vocational Training Institute ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ผู้ต้องขังที่สำเร็จหลักสูตรการฝึกวิชาชีพในเรือนจำดังกล่าวจะได้รับใบประกาศนียบัตรจากอธิบดีกรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงแรงงาน เรือนจำทั้ง 7 แห่ง ได้แก่ ทณฑสถานวัยหนุ่มควาโกยะ เรือนจำฟูกุอิ ทณฑสถานวัยหนุ่มนารา เรือนจำยามากุอิ ทณฑสถานวัยหนุ่มซากา เรือนจำยามากาตา และทณฑสถานวัยหนุ่มฮาโกดาเตะ

2. การฝึกวิชาชีพแบบพิเศษ (Special Vocational Training)

มีการฝึกวิชาชีพในเรือนจำที่เน้นการฝึกวิชาชีพโดยเฉพาะ จำนวน 31 แห่ง โดยผู้เข้ารับการฝึกวิชาชีพจะคัดเลือกจากผู้ต้องขังของแต่ละเรือนจำในส่วนภูมิภาค ซึ่งจะเรียกเรือนจำเหล่านี้ว่า “สถาบันฝึกอบรมวิชาชีพ” Concentrated Vocational Training Institute

3. การฝึกวิชาชีพภายใต้ความอุปถัมภ์ของรัฐ

มีเรือนจำอีก 34 แห่ง ที่จะดำเนินการคัดเลือกผู้ต้องขังจากเรือนจำต่าง ๆ ให้เข้ารับการฝึกวิชาชีพเป็นครั้งคราว

การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (อ้างถึงใน สารานุกรมราชทัณฑ์นานาชาติ, 2541)

งานฝึกวิชาชีพในทณฑสถานของสาธารณรัฐเกาหลี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ใช้แรงงานให้มีจิตสำนึก ได้รับทักษะในการทำงาน ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถปรับปรุงตัวเองและกลับสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการทำงานของผู้ต้องขังยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐด้วย

รูปแบบการดำเนินงาน

การฝึกวิชาชีพจะเป็นลักษณะของการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- รัฐใช้เอง (ผลิตสินค้าขายให้หน่วยงานของรัฐ)
- งานรับจ้างเอกชน (งานที่สั่งทำและงานที่รับเหมาทำ)
- งานฝึกวิชาชีพภายใต้การร่วมมือสนับสนุนของรัฐวิสาหกิจ

ทัศนสถานที่มีการฝึกวิชาชีพ ผู้บริหารระดับสูงจะได้รับส่วนแบ่งจากการทำงานที่ได้รับ การสนับสนุนจากรัฐ

นโยบายของรัฐเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพ

เพื่อให้การฝึกวิชาชีพในทัศนสถานมีความมั่นคง และผู้ต้องขังมีงานทำอย่างต่อเนื่อง ในปีค.ศ.1962 (พ.ศ.2505) รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่ง รัฐบาลท้องถิ่น องค์การสาธารณะและภาคการลงทุนของรัฐ ให้ความสำคัญในการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการฝึก วิชาชีพในทัศนสถานเป็นอันดับแรก มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นในทัศนสถานทั่วประเทศ โดยมีงานทั้งหมด 27 ประเภท เช่น งานช่างไม้ งานพิมพ์ ฯลฯ โดยจัดสรรงบประมาณให้ใน หมวดเงินทุนพิเศษ และในปี ค.ศ.1994 ได้รับงบประมาณทั้งสิ้น 35,720,000 ดอลลาร์สหรัฐ มีผู้ต้องขังทำงานในโรงงานประมาณ 21,550 คนต่อวัน

ขอบเขตของการฝึกอบรมวิชาชีพ

โครงการฝึกอบรมวิชาชีพจัดขึ้นเพื่อให้ผู้ต้องขังมีทักษะอาชีพอย่างน้อย 1 อย่าง เพื่อให้ มีหลักประกันในชีวิตหลังการปลดปล่อย รวมทั้งเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และฝึกทักษะให้แก่ ผู้ต้องขังที่ต้องการมีความก้าวหน้าในสังคมอุตสาหกรรม ตั้งแต่ ค.ศ.1969 กระทรวงแรงงานได้ จัดตั้งศูนย์การฝึกอบรมวิชาชีพขึ้นในทัศนสถาน 30 แห่งทั่วประเทศ ในศูนย์แต่ละแห่งจะจัดให้มี การฝึกอบรมงานต่าง ๆ จำนวน 54 ประเภท เช่น การตกแต่งภายใน เครื่องจักรกล ช่างไฟฟ้า เป็นต้น โดยมีระยะเวลาการฝึกอบรมหลักสูตรละ 6 เดือน-2 ปี

ประเภทของการฝึกอบรม

โครงการฝึกอบรมจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การฝึกอบรมวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วย การฝึกอบรม และการฝึกอบรมวิชาชีพทั่วไปเพื่อเพิ่มทักษะให้ผู้ต้องขังโดยมีการมอบ ประกาศนียบัตรในวิชาชีพต่าง ๆ ให้ เมื่อผู้ต้องขังผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพตามโครงการของรัฐ แล้ว ก็จะมีการจำแนกอีกครั้งเพื่อเข้าสู่ระบบการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในทัศนสถาน

เพื่อรับการฝึกหัดให้มีความชำนาญมากขึ้นและเพื่อสนับสนุนให้ได้รับการฝึกวิชาชีพ ผู้รับการฝึกอบรมที่จบหลักสูตรแล้ว จะได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการทดสอบคุณวุฒิซึ่งจัดโดยองค์การการจัดการกำลังคนภาคอุตสาหกรรมในเกาหลี และได้ทดสอบเพื่อรับใบอนุญาต ซึ่งจัดโดยเมืองและองค์กรในจังหวัด เพื่อให้ผู้ต้องขังเหล่านี้ได้รับประกาศนียบัตรด้านเทคนิคซึ่งรับรองโดยรัฐ

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุ 14 ปีขึ้นไป ที่มีฝีมือและมีความชำนาญในวิชาชีพ จะได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมในการแข่งขันทดสอบช่างฝีมือระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการการจัดการแข่งขันการทดสอบช่างฝีมือแห่งเกาหลีเพื่อเป็นการยกระดับฝีมือผู้ต้องขังให้เป็นแรงงานที่มีทักษะเป็นเลิศในสังคม

แต่ละปี ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะได้รับรางวัลชนะเลิศได้รับเหรียญทองในการแข่งขันในหลายสาขาวิชาชีพ ผู้ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศนี้ จะได้รับการร้องขอให้เข้าไปร่วมงานในการฝึกอบรมวิชาชีพและงานแนะแนวอาชีพ รวมทั้งได้รับสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับการปล่อยตัวพักการลงโทษ

การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในประเทศสิงคโปร์ (อ้างถึงใน โครงการศึกษาเปรียบเทียบงานราชทัณฑ์ไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน, 2547)

การบริหารงานราชทัณฑ์ในอดีตที่ผ่านมาของกรมราชทัณฑ์สิงคโปร์ เป็นการบริหารงานโดยภาครัฐเกือบจะทุกกรณี แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการบริหารงานราชทัณฑ์ที่สำคัญประการหนึ่งคือการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานบางส่วน ของเรือนจำ ด้วยเหตุผลที่ว่า การให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้การดำเนินการบริหารงานนั้นเป็นไปโดยรวดเร็ว ค่าใช้จ่ายน้อย สิงคโปร์จึงเป็นประเทศหนึ่ง ที่นำบริษัทเอกชนเข้ามาร่วมในระบบอุตสาหกรรมในเรือนจำอย่างชัดเจน เป็นการร่วมลงทุนระหว่างเรือนจำกับบริษัทเอกชน มีบริษัทมากกว่า 15 บริษัท เปิดโรงงานมากกว่า 30 แห่งขึ้นในเรือนจำ และมีผู้ต้องขังกว่าสองพันคนทำงานอยู่ในโรงงานดังกล่าว โดยได้รับค่าจ้าง 2 ใน 3 ของอัตราค่าจ้างแรงงานภายนอก การดำเนินงานดังกล่าวได้จัดตั้งเป็นหน่วยงานอิสระ เรียกว่า SCORE (Singapore Cooperation of Rehabilitation Enterprises) ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำทั้งหมด การหาตลาด หาวัดตลาด การบริหารงานผลิตดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารของ SCORE ซึ่งจะประกอบไปด้วยนักธุรกิจที่มีชื่อเสียงและผู้แทนกรมราชทัณฑ์สิงคโปร์ ร่วมเป็นคณะกรรมการ ด้วย SCORE มีหน้าที่อยู่ 2 ลักษณะ คือ งานด้านการหาผลประโยชน์ และงานด้านการอบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง มีสาระที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. งานด้านการหาผลประโยชน์ ลักษณะงานที่ดำเนินการมี 3 ลักษณะ คือ

อุตสาหกรรมที่ดำเนินการของ SCORE ได้จัดตั้งโรงงานในเรือนจำหลายแห่งทั่วประเทศสิงคโปร์ งานที่ทำได้แก่ โรงงานซักรีด โรงพิมพ์ โรงงานขึ้นรูปโลหะ โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า และซ่อมรถยนต์ โดยผู้ต้องขังจะได้รับค่าแรงงานเป็นรายชั่วโมง งานที่จัดทำเองนี้เป็นงานขนาดใหญ่และเป็นงานที่หาคู่แข่งในตลาดโลกได้ยาก เนื่องจากสิงคโปร์มีค่าแรงงานที่สูงมาก การให้เอกชนเข้ามาตั้งโรงงานในเรือนจำ SCORE พยายามสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาตั้งโรงงานในเรือนจำ เพื่อฝึกให้ผู้ต้องขังมีความชำนาญและทักษะในการทำงานอุตสาหกรรมหลาย ๆ ด้าน งานที่ทำในปัจจุบัน คือ การประกอบแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ การให้เอกชนเข้ามานี้ไม่ได้หมายความว่า SCORE ทำหน้าที่เหมือนนายหน้าเรียกเก็บผลประโยชน์จากผู้ประกอบการ แต่เป็นการมุ่งให้ผู้ต้องขังมีทักษะในการทำงานที่หลากหลาย จำนวนโรงงานที่จะเปิดนั้นจะต้องมีไม่เกินครึ่งของงานทั้งระบบ โดยผู้ต้องขังจะได้รับค่าแรงจากผู้ว่าจ้างผ่านทาง SCORE การร่วมลงทุนกับภาคเอกชน SCORE ได้เริ่มลงทุนกับภาคเอกชนแทนที่จะเป็นการให้ใช้สถานที่เพียงอย่างเดียว ในงานที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญสูง และผู้ร่วมลงทุนจะต้องถ่ายทอดเทคนิคในการทำงานให้แก่ผู้ต้องขังด้วย ในปัจจุบันได้ร่วมลงทุนกับบริษัทเอกชนในการผลิตขนมเค้ก และการแต่งหน้าซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและความชำนาญอย่างมาก

2. งานด้านการอบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง SCORE ได้ดำเนินงานในหลายลักษณะ โดยใช้เงินรายได้จากอุตสาหกรรม งานที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้ มีดังนี้

- งานด้านการฝึกวิชาชีพ ได้แก่ การเรียนการสอนวิชาชีพในด้านต่าง ๆ เช่น ช่างเดินสายไฟ ช่างประปา ช่างตัดผม โดย SCORE จะเป็นผู้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ และครูสอน โดยผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตร

- งานภายหลังการปลดปล่อย SCORE ได้สนับสนุนกิจการบ้านกึ่งวิถี การสนับสนุนด้านการหางานทำให้แก่ผู้ต้องขัง การแนะแนว การให้คำปรึกษา ฯลฯ

- งานด้านการจัดหางาน SCORE ได้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางให้แก่บริษัทห้างร้านที่ประสงค์จะว่าจ้างแรงงานผู้ต้องขังพ้นโทษ ซึ่งในปัจจุบันกำลังขาดแคลนแรงงานอยู่มาก

กล่าวโดยสรุป งานของ SCORE ได้ช่วยเหลือระบบงานราชทัณฑ์ในหลายด้าน ลำพังงบประมาณของรัฐคงไม่อาจทุ่มเทให้กับงานราชทัณฑ์ได้เต็มที่ การจัดให้มีองค์กรที่มีประสิทธิภาพ จัดการด้านการฝึกวิชาชีพ แล้วนำผลกำไรที่ได้ไปใช้จ่ายในด้านการพัฒนาแก้ไขผู้ต้องขัง จึงนับเป็นวิธีการที่เหมาะสมทำให้สามารถถอนกำลังเจ้าหน้าที่ด้านควบคุม ซึ่งเป็นการช่วยแก้ไขการขาดแคลนอัตรากำลังได้ทางหนึ่ง

การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในประเทศอินโดนีเซีย

การจัดการศึกษาและการฝึกวิชาชีพ ของราชทัณฑ์อินโดนีเซีย มีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ โดยมีการจัดโปรแกรมให้อ่านออกเขียนได้ ครอบคลุมถึงการจัดสรรครูอาจารย์ จัดการศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ศึกษาในโรงเรียนภายนอกเรือนจำ / ทัณฑสถาน โดยความร่วมมือกับกระทรวงการศึกษาแห่งชาติ

2. การฝึกวิชาชีพ โดยจัดโปรแกรมเพื่อฝึกความรู้ความชำนาญในด้านต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขัง เพื่อว่าจะมีความรู้ติดตัวไปหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวได้ในอนาคตหรืออีกนัยหนึ่งก็คือการเพิ่มทักษะในการดำรงชีวิตภายหลังพ้นโทษ โปรแกรมต่าง ๆ ประกอบ ด้วย

ก. โปรแกรมประกอบวิชาชีพ เช่น งานศิลปหัตถกรรม อุตสาหกรรมครัวเรือน การซ่อมเครื่องยนต์และเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์

ข. โปรแกรมธุรกิจขนาดเล็ก เช่น การผลิตวัตถุดิบ การผลิตและถนอมอาหาร การผลิตอิฐก่อสร้าง เป็นต้น

ค. โปรแกรมการฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของผู้ต้องขัง

การจัดให้ผู้ต้องขังทำงาน ราชทัณฑ์อินโดนีเซียได้จัดให้ผู้ต้องขังทำงานอาชีพ ต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 2.4

ประเภทของการทำงานอาชีพร่วมกับบริษัทเอกชนในเรือนจำ /

ทัณฑสถานของอินโดนีเซีย ปี พ.ศ. 2543-2546

ที่	ชื่อเรือนจำ / ทัณฑสถาน	ประเภทการทำงานอาชีพ	จำนวนผู้กระทำผิด
1.	Malang	เฟอร์นิเจอร์ หวาย/ไม้ไผ่	200
2.	Surabaya	เฟอร์นิเจอร์ หวาย/ไม้ไผ่	250
3.	Ujung Pandang	เฟอร์นิเจอร์ หวาย/ไม้ไผ่	180
4.	Kendal	ปลูกอ้อยทำน้ำตาลทราย และเลี้ยงกุ้ง	35
5.	Jember	เกษตรกรรม	15

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ที่	ชื่อเรือนจำ / ทัณฑสถาน	ประเภทการทำงานอาชีพ	จำนวนผู้กระทำผิด
6.	Cirebon	อุตสาหกรรมสิ่งทอ และตัดชุดผู้ต้องขัง	100
7.	Semarang	การตัดเย็บชุดผู้ต้องขัง	100
8.	Kuningan	การย้อมผ้า	50
9.	Madium	ช่างไม้ , ก่อสร้าง (งานไม้)	75
10.	Sukamiskin	ธุรกิจการพิมพ์	50
รวม	10	7 ประเภท	4,430

ที่มา: รายงานการประชุม APCCA ครั้งที่ 23 .(2003)) .Report of The 23rd Asian And Pacific Conference of Correctional Administrators, Hong Kong)

การนำภาคเอกชนและภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในเรือนจำ

1. ความสัมพันธ์กับสถาบันภาครัฐ และ Related Institutions (ความสัมพันธ์กับสถาบันภาครัฐอื่น ๆ)

ราชทัณฑ์อินโดนีเซียได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในสังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่ให้วนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก หน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่

กระทรวงแรงงาน (The Ministry of Man Power)

ความร่วมมือมีในด้านการฝึกทักษะความชำนาญในด้านต่าง ๆ โดยจัดโปรแกรมเพื่อฝึกความรู้ความชำนาญในด้านต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขัง เพื่อว่าจะมีความรู้ติดตัวไปหาเลี้ยงชีพตนเอง และครอบครัวได้ในอนาคตหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเพิ่มทักษะในการดำรงชีวิตภายหลังพ้นโทษ โปรแกรมต่าง ๆ ประกอบด้วย

ก. โปรแกรมประกอบวิชาชีพ เช่นงานศิลปหัตถกรรม อุตสาหกรรมครัวเรือน การซ่อมเครื่องยนต์ และเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์

ข. โปรแกรมธุรกิจขนาดเล็ก เช่น การผลิตวัตถุดิบ การผลิตและถนอมอาหาร การผลิตอิฐ และการก่อสร้าง เป็นต้น

ค. โปรแกรมการฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของผู้ต้องขัง

2. ความร่วมมือกับบริษัทเอกชน Third Party

การจ้างงานเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ต้องขัง เพราะแตกต่างจากบุคคลทั่วไปที่จะต้องมีความปลอดภัย วินัย สุขภาพ การศึกษา การแนะแนวเกี่ยวกับหน้าที่ทางสังคม ดังนั้น จึงมีการจัดโปรแกรมการจ้างงานผู้ต้องขังโดยอยู่บนพื้นฐานความสามารถ ความถนัดของผู้ต้องขังและสอดคล้องกับทรัพยากร ความต้องการของสังคม ความต้องการของตลาด รวมทั้งแผนพัฒนาในอนาคต

เรือนจำ / ทัณฑสถานได้ร่วมมือกับบริษัทเอกชน Third Party เพื่อจัดเตรียมงานให้ผู้ต้องขัง ซึ่งเรือนจำ / ทัณฑสถาน จะรับผิดชอบเกี่ยวกับ

1. การคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าทำงาน
2. การจัดเตรียมสถานที่ในการทำธุรกิจ
3. การดูแลรักษาความปลอดภัยและรับรองเครื่องมือที่เหมาะสม

ควรให้การสนับสนุนผู้ต้องขังที่มีคุณภาพให้อยู่ร่วมกับชุมชน มีกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชนโดยใช้เวลาครึ่งหนึ่งของกำหนดโทษในการแก้ไขฟื้นฟู โดยทั่วไปผู้ต้องขังจะมีโอกาสในการออกไปทำงานนอกเรือนจำ ในปี พ.ศ. 2544 ผู้ต้องขัง 980 คน (0.03 % ของผู้ต้องขังทั้งหมด) เข้าทำงานกับบริษัทเอกชนบางแห่ง ในระหว่างนั้นมี ผู้ต้องขัง 1,872 คน (0.052 % ของผู้ต้องขังทั้งหมด) ได้รับการพักการลงโทษ และ 435 คน (0.012% ของผู้ต้องขังทั้งหมด) ได้รับการลาพักก่อนปล่อย

นอกจากนั้น เรือนจำ / ทัณฑสถานบางแห่ง ใน Ujung Pandang, Malang, Surabaya มีความร่วมมือกับบริษัทเอกชนในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากหอยสังข์ออกต่างประเทศ

การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในประเทศมาเลเซีย (อ้างถึงใน รายงานการประชุม APCCA ครั้งที่ 24, 2004) (Report of The 24th Asian And Pacific Conference of Correctional Administration, Singapore)

การฝึกวิชาชีพและการให้การศึกษา

การฝึกวิชาชีพ มี 3 ประเภท

ประเภทที่ 1 รับจ้างแรงงานจากบุคคลภายนอก พวกนี้จะได้รับส่วนแบ่ง 70 % ในจำนวนนี้ ให้เบิกใช้ในช่วงต้องโทษได้ เดือนละไม่เกิน 40 ดอลลาร์มาเลเซีย เดือนต่อ ๆ ไป หากไม่ทำงานจะไม่ให้เบิก เว้นแต่มีเหตุจำเป็นจริง ๆ เช่น เจ็บป่วย หรือแบ่งไปให้ครอบครัว ก็ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำที่จะอนุญาต ส่วนเงินอีก 30 % แบ่งเป็นรายได้ของ

รัฐ 15 % อีก 15 % ส่งไปกรมราชทัณฑ์เป็นเงินสวัสดิการ ทั้งเจ้าพนักงานและผู้ต้องขัง การอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดี

ประเภทที่ 2 ใช้เงินงบประมาณซื้อวัตถุดิบมาทำของขายประเภทนี้ ผู้ต้องขังจะมีรายได้คิดเป็นเงินไทย ประมาณวันละ 4-5 บาท แล้วแต่ความยากลำบากของงานและฝีมือด้วย

ประเภทที่ 3 ใช้เงินสวัสดิการส่วนกลางของกรมดังกล่าวแล้ว ซื้อของมาทำขายประเภทนี้ ผู้ต้องขังจะได้รับค่าจ้างวันละประมาณ 40-50 บาท ถ้าใครส่วนที่เหลือก็เข้าสวัสดิการอีกเช่นกัน

ประเภทที่ 1 กับที่ 3 ทำให้เงินสวัสดิการเพิ่มมากขึ้น และการบริหารงานก็คล่องตัว ด้านสวัสดิการของเจ้าหน้าที่และครอบครัวก็ดีขึ้น ทั้งนี้ ทุกเรือนจำจะมีการจัดกลุ่มแม่บ้าน โดยมีเครื่องแต่งกายเป็นชุดเหมือนกันทั้งเรือนจำ แต่ละเรือนจำมีอิสระที่จะเลือกแบบเครื่องแต่งกายได้ มีการแนะนำอบรมข้อควรประพฤติปฏิบัติและเพิ่มพูนความรู้แขนงต่าง ๆ โดยใช้เงินสวัสดิการช่วยเสริมบ้าง นอกจากนี้ ยังจัดให้ทัศน اجرในที่ต่าง ๆ เพื่อหาความรู้โดยกรมจ่ายสวัสดิการส่วนกลางให้เช่นเดียวกัน

การฝึกวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ

1. การฝึกวิชาชีพช่างไม้ ช่างเฟอร์นิเจอร์
2. การจักสานหวาย การทำเฟอร์นิเจอร์ และของใช้จากหวาย โดยเฉพาะที่ Sabah และ Sarawak มีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่ร้อนชื้น มีผลผลิตหวายเป็นจำนวนมากที่สุดในโลก ดังนั้น ผลิตภัณฑ์ประเภทเฟอร์นิเจอร์โต๊ะและสิ่งของต่าง ๆ จึงใช้หวายเป็นวัตถุดิบในการผลิตเป็นจำนวนมาก

3. การฝึกวิชาชีพถักแหวน
4. การฝึกวิชาชีพเย็บผ้า ช่างตัดเสื้อ
5. การฝึกวิชาชีพซักอบรีด วิชาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์
6. การฝึกวิชาชีพงานพิมพ์ต่าง ๆ
7. การฝึกวิชาชีพช่างยนต์
8. การฝึกวิชาชีพช่างกลโรงงาน

นอกจากนั้น กรมราชทัณฑ์ยังมีโครงการร่วมมือกับธุรกิจภาคเอกชน เพื่อช่วยเหลือในด้านการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง โดยการเตรียมการของกรมราชทัณฑ์ จะจัดสรรในด้านแรงงาน ผู้ต้องขัง สถานที่ในส่วนนของภาคเอกชน จะเตรียมการในด้านผู้ฝึกสอน ผู้ชำนาญการเฉพาะด้าน และดำเนินการในส่วนนของวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการฝึกอบรม ทั้งนี้ มีหน่วยงานภาคเอกชนกว่า

231 แห่ง ที่ร่วมมือประสานงานกับกรมราชทัณฑ์ โครงการดังกล่าวได้รับความสำเร็จด้วยดี ซึ่งคุณประโยชน์ที่ได้รับสามารถพิสูจน์ให้เป็นรูปธรรมใน 3 ข้อหลัก

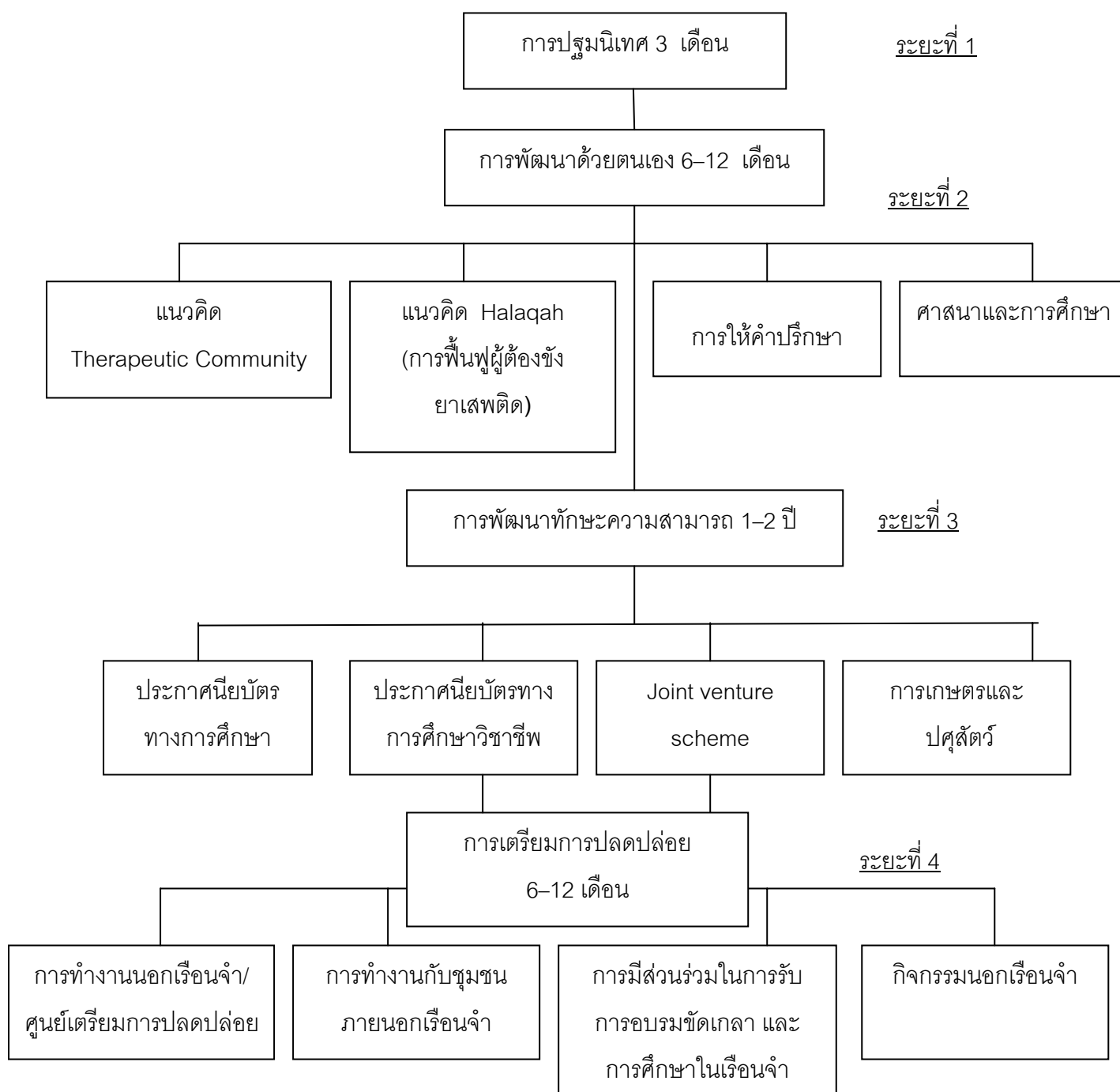
1. ผู้ต้องขังได้รับผลประโยชน์ตอบแทนมากขึ้น
2. ผู้ต้องขังได้รับทักษะด้านวิชาชีพที่ได้ผลมากขึ้น
3. รัฐได้รับผลกำไรเพิ่มขึ้นและได้จัดตั้งเป็นกองทุนของเรือนจำ เพื่อช่วยเหลือ

ผู้ต้องขัง

โปรแกรมการบำบัดและการอบรมแนวใหม่

ยุคสหัฐวรรษใหม่เรือนจำในประเทศมาเลเซีย มีแนวโน้มและต้นตอที่จะมีการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจุดประสงค์ของการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูจิตใจเพื่อพัฒนาตัวผู้ต้องขังโดยอาศัยขั้นตอน ตามโปรแกรมที่กำหนดแนวทางหลักของแผนปฏิบัติการในการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจ ประกอบด้วย การเปลี่ยนทัศนคติของผู้ต้องขัง พัฒนาความสามารถของผู้ต้องขัง และจัดหาความรู้ให้กับผู้ต้องขัง เพื่อให้ได้เป้าหมายที่บรรจุไว้ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านทัศนคติ ความมีทักษะ และความรู้ จึงมีการแบ่งเป็น 4 ระยะตามแผน ได้แก่ ระยะที่ 1 คือ แผนการปฐมนิเทศ ระยะที่ 2 คือ แผนการพัฒนาตนเอง ระยะที่ 3 คือ แผนพัฒนาทักษะความสามารถ และระยะที่ 4 แผนการเตรียมการปลดปล่อย

แผนภูมิที่ 3
โครงสร้างแผนปฏิบัติการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขัง

ที่มา: โครงการศึกษาเปรียบเทียบงานราชทัณฑ์ไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน กรมราชทัณฑ์, 2547.

ระยะที่ 1 (3 เดือน) แผนการปฐมนิเทศ

แผนการปฐมนิเทศ มีระยะเวลา 3 เดือน ระหว่างที่อยู่ในช่วงนี้ ผู้ต้องขังจะได้รับรายละเอียดข้อมูล เพื่อให้เกิดการยอมรับเข้ามาเป็นสมาชิก เช่น สิทธิของเขาในการเป็นผู้ต้องขัง, รายละเอียดของข้อบังคับ และระเบียบวินัย, สิทธิของเขาในการสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อน โดยอาศัยการเยี่ยมและจดหมาย, การร้องทุกข์, การเรียกร้อง, โอกาสในการเลื่อนไปสู่แผนระยะต่อไป และโอกาสในการลงทะเบียนด้านอาชีพ และด้านการศึกษาในเรือนจำ มากไปกว่านั้นผู้ต้องขังจะได้รับกิจกรรมทางกายในลักษณะของการออกกำลังกาย และ Foot drill ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างระเบียบวินัยและเชื่อฟัง แผนนี้มีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรม สิ่งทีพลเมืองดี จะต้องปฏิบัติและการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นที่จะสร้างการรับรู้ในตัวผู้ต้องขังให้เกิดการยอมรับในการดูแลตัวเอง และสภาพแวดล้อมและปลูกฝังและอบรมให้เกิดคุณค่า นอกจากนี้ผู้ต้องขังจะมีการแสดงออกในกิจกรรมประชาชาติของตัวเอง เช่น การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ ก่อนเริ่มทำกิจกรรมประจำวัน การประชุมปรึกษา เป็นการปฏิบัติสำหรับผู้ต้องขังตามแผนการปฐมนิเทศ เพื่อสร้างความมั่นใจตัวเอง เพื่อช่วยเหลือการวางแผนสำหรับการกำหนดการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสอนให้พวกเขารู้จักบริหารเวลาขณะที่มีการพิจารณาวางโทษอยู่ และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้เป็นหนึ่งเดียว การสอนศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของแผนนี้และคนสอนศาสนามาจากหน่วยงานศาสนาต่าง ๆ ซึ่งถูกเชื้อเชิญให้มาสอนและปลูกฝังความเชื่อของศาสนาแก่ผู้ต้องขังตามแต่ละศาสนาของพวกเขาที่กำหนดไว้

ระยะที่ 2 (6-12 เดือน) แผนพัฒนาตนเอง

แผนพัฒนาตนเองนี้ เป็นแผนซึ่งถูกกำหนดไว้ 6-12 เดือน จุดประสงค์ของแผน เพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางจิตใจและร่างกายแก่ตัวผู้ต้องขัง เพื่อผู้ต้องขังเหล่านั้น มีการเตรียมตัวเพื่อเผชิญกับความท้าทายภายนอกได้ แผนพัฒนาตนเองนี้มีแนวคิด 2 แนวคิด คือ แนวคิด Halqaq และแนวคิด Therapeutic Community

แนวคิด Halqaq มีพื้นฐานตามแบบศาสนาในการปฏิบัติสำหรับผู้ต้องขังของความเชื่อชาวมุสลิม ขณะที่แนวคิด Therapeutic Community มีพื้นฐานตามประสบการณ์อเมริกันและถูกปฏิบัติ สำหรับผู้ต้องขังของความเชื่ออื่น ๆ ซึ่งจุดแข็งของแนวคิด Halqaq คือ การใช้คำสอนของมุสลิมและการใช้วิถีชีวิต

แนวคิด Therapeutic Community เน้นผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติด และสอนให้พวกเขาไม่คิดไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกต่อไป ผู้ต้องขังที่ไม่ได้ใช้แนวคิด Malaqah หรือ Therapeutic

Community ก็จะมีการให้คำปรึกษาแบบเข้มและกิจกรรมการพัฒนาด้วยตนเองอื่น ๆ ในช่วงระยะ 6-12 เดือนนี้

ระยะที่ 3 (1-2 ปี) แผนพัฒนาทักษะความสามารถ

แผนพัฒนาทักษะ สามารถมีจุดมุ่งหมายช่วยเหลือผู้ต้องขังให้มีทักษะทางด้านอาชีพ เพื่อสามารถมีงานทำหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นวิธีการที่จะช่วยลดการกระทำผิดซ้ำได้ กรมราชทัณฑ์ มาเลเซียร่วมกับ The national skills vocational board based ของ Ministry of human resources ที่มีประกาศนียบัตร และวุฒิปัตร์สำหรับบุคคลที่ได้ผ่านการฝึกวิชาชีพและเพื่อให้มีคุณภาพตามที่ต้องการของตลาด ผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกฝนจนได้รับประกาศนียบัตรและวุฒิปัตร์นั้น จะได้รับการนำสินค้าของผู้ต้องขังออกแสดงในงานนิทรรศการของกรมราชทัณฑ์มาเลเซียด้วย และเพื่อให้เกิดความชำนาญยิ่งขึ้น กรมราชทัณฑ์มาเลเซียยังมีการสนับสนุนเอกชนให้เข้ามา ฝึกสอนให้ผู้ต้องขังได้รับทักษะใหม่ด้วย สำหรับผู้ต้องขังที่ไร้การศึกษาจะไม่ถูกทอดทิ้งแต่จะได้รับการแนะนำด้านเกษตร เช่น ปลูกผัก เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ และปศุสัตว์ รายละเอียดปรากฏตามตาราง ผู้ต้องขังที่ได้รับประกาศนียบัตรการฝึกวิชาชีพประเภทต่าง ๆ (ณ สิงหาคม 1999-2003)

ตารางที่ 2.5

ผู้ต้องขังที่ได้รับประกาศนียบัตรการฝึกวิชาชีพประเภทต่าง ๆ

ปี	ทักษะอาชีพ					รวม
	ช่างประปา	ช่างไม้	ช่างตัดเสื้อ	ช่างเหล็ก	ช่างไฟ	
1999	14	29	49	20	23	135
2000	30	38	81	22	25	196
2001	30	78	122	33	45	346
2002	48	90	145	42	55	380
2003	48	98	165	48	65	424
31 สิงหาคม						
จำนวนผู้ต้องขังในช่วง 5 ปี						1,481

ระยะที่ 4 (6–12 เดือน) แผนเตรียมการปลดปล่อย

จุดประสงค์ของแผนเตรียมการปลดปล่อย เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังให้กับผู้ต้องขังก่อนเข้าสู่ชุมชน โดยการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ อาจมีการจ้างเอกชนเข้ามาเตรียมความพร้อมเข้าสู่ชุมชนให้กับผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้กลับสู่ชุมชน จะมีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยโดยให้มีการบริการสังคมลักษณะต่าง ๆ เช่น การซ่อมแซมตึกต่าง ๆ ในหน่วยงานรัฐบาล ทำความสะอาดบริเวณสถานที่ศาสนา การทำความสะอาด และซ่อมแซม Old Folk Homes และมีส่วนร่วมกับชุมชนในกิจกรรม “gotong royong” โดยเฉพาะการเลือกผู้ต้องขังเหล่านี้ไปพูดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามโรงเรียนเกี่ยวกับการกระทำผิดยาเสพติด อาชญากรรมและการดำรงชีวิตที่ดี

ตารางที่ 2.6

การเปรียบเทียบระบบการฝึกวิชาชีพของเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
กับเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ

เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ	เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
1. ดำเนินการกำหนดรายละเอียดหลักสูตรที่จะทำการฝึกอบรม	1. ดำเนินการกำหนดรายละเอียดหลักสูตรที่จะทำการฝึกอบรมโดยร่วมกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร วิทยาลัยการอาชีพบ้านแพ้วเพื่อกำหนดหลักสูตรและขอรับการสนับสนุนด้านวิทยากร และงบประมาณ
2. กำหนดคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะคัดเลือก	2. กำหนดคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะคัดเลือกโดยกำหนดคัดเลือกผู้ต้องขังที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี
3. ประกาศรับสมัครเพื่อให้ผู้ต้องขังที่สนใจมาสมัครตามวิชาชีพที่ต้องการ	3. ประกาศรับสมัครเพื่อให้ผู้ต้องขังที่สนใจมาสมัครตามวิชาชีพที่ต้องการ
4. จัดการฝึกอบรมวิชาชีพตามหลักสูตรที่กำหนด	4. ดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อคัดเลือกผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดเพื่อเข้ารับการฝึกวิชาชีพ
	5. จัดการฝึกอบรมวิชาชีพตามหลักสูตรที่กำหนด

2.5 การเปรียบเทียบระบบการฝึกวิชาชีพของไทยและต่างประเทศ

ตารางที่ 2.7

การเปรียบเทียบจุดเด่นระบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของต่างประเทศ

ประเทศ	จุดเด่นระบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง
ญี่ปุ่น	1. มีการคัดเลือกผู้ต้องขังของแต่ละเรือนจำเพื่อเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพจากเรือนจำที่มีสถาบันฝึกวิชาชีพเฉพาะโดยตรง 2. มีการมอบใบประกาศนียบัตร หรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเมื่อสำเร็จหลักสูตรการฝึกอบรม
เกาหลี	1. มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นในทัณฑสถานทั่วประเทศทั้งหมด 27 ประเภทเพื่อฝึกทักษะให้ผู้ต้องขังที่ต้องการมีความก้าวหน้าในภาคอุตสาหกรรม 2. มีการมอบใบประกาศนียบัตรในวิชาชีพต่าง ๆ ให้เมื่อผ่านการฝึกอบรมตามโครงการของรัฐและมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อเข้าสู่ระบบการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในทัณฑสถานเพื่อรับการฝึกหัดให้มีความชำนาญมากขึ้น 3. ผู้รับการฝึกอบรมที่จบหลักสูตรแล้วจะมีการทดสอบคุณสมบัติเพื่อรับใบอนุญาตให้ได้รับใบประกาศนียบัตรด้านเทคนิคซึ่งรับรองโดยรัฐ 4. ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีฝีมือและความชำนาญในวิชาชีพจะได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมการแข่งขันทดสอบช่างฝีมือระดับท้องถิ่นและระดับชาติ 5. ผู้ต้องขังที่ได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมการแข่งขันทดสอบช่างฝีมือจะได้เข้าร่วมงานในการฝึกอบรมวิชาชีพและงานแนะแนวอาชีพรวมทั้งได้รับสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับการปล่อยตัวพักการลงโทษ 6. มีประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่ง รัฐบาลท้องถิ่น องค์กรสาธารณะ และภาคการลงทุนของรัฐซื้อผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 2.7 (ต่อ)

ประเทศ	จุดเด่นระบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง
สิงคโปร์	1. มีการนำบริษัทเอกชนเข้ามาร่วมในระบบอุตสาหกรรมในเรือนจำ เป็นการร่วมลงทุนระหว่างเรือนจำกับบริษัทเอกชน โดยเปิดโรงงานในเรือนจำเพื่อฝึกให้ผู้ต้องขังมีความชำนาญและทักษะในการทำงานอุตสาหกรรมหลาย ๆ ด้าน 2. องค์กรอิสระที่เข้าร่วมลงทุนกับทางเรือนจำสนับสนุนด้านการหางานให้กับผู้ต้องขังโดยมีสื่อกลางให้บริษัทห้างร้านที่ประสงค์จะว่าจ้างแรงงานผู้ต้องขังพ้นโทษ
อินโดนีเซีย	1. การฝึกวิชาชีพจะมีการจัดโปรแกรมเพื่อฝึกความชำนาญในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยโปรแกรมประกอบวิชาชีพ โปรแกรมธุรกิจขนาดเล็กและโปรแกรมการฝึกอบรมทักษะด้านต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของผู้ต้องขัง 2. เรือนจำและทัณฑสถานได้ร่วมมือกับบริษัทเอกชนเพื่อจัดเตรียมหางานให้กับผู้ต้องขัง โดยมีการจัดโปรแกรมการจ้างงานผู้ต้องขังโดยอยู่บนพื้นฐานความสามารถ ความถนัดของผู้ต้องขังและสอดคล้องกับทรัพยากร ความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน 3. ให้โอกาสผู้ต้องขังในการออกไปทำงานกับบริษัทเอกชนนอกเรือนจำ
มาเลเซีย	1. กรมราชทัณฑ์มาเลเซียมีโครงการร่วมกับธุรกิจภาคเอกชนเพื่อให้เข้ามาฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังให้ได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ 2. มีการวางแผนเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังตามขั้นตอนโดยการฝึกวิชาชีพอยู่ในระยะของแผนพัฒนาทักษะความสามารถ โดยกรมราชทัณฑ์ร่วมกับคณะกรรมการทักษะอาชีพระดับชาติของกระทรวงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะมอบใบประกาศนียบัตรและวุฒิปัตร์สำหรับบุคคลที่ได้ผ่านการฝึกวิชาชีพเพื่อให้มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด 3. ผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับการศึกษาจะได้รับการแนะนำด้านการเกษตร

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกรียงเดช ชาบุตร (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการของผู้ต้องขังในการฝึกอบรมวิชาชีพทั่วไปและมวย : ทักษะสถานวัยหนุ่มกลาง จากการศึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้ต้องขังวัยหนุ่มส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 23-25 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นสัดส่วนก่อนต้องโทษมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท สัดส่วนของผู้ต้องขังที่เห็นว่ารายได้มีความพอดีไม่เพียงพอใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่ต้องโทษในฐานะความผิดต่อทรัพย์ เคยต้องโทษมาแล้ว 1 ครั้ง โดยอยู่ในทัณฑสถานมาแล้วไม่เกิน 2 ปี การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพทั่วไปและมวย ได้แก่ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนาก่อนต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ก่อนต้องโทษ และลักษณะความผิด

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (2529, น. 391) ได้ทำการศึกษาผู้ต้องขังวัยหนุ่มจากทัณฑสถานวัยหนุ่ม 4 แห่ง คือ ทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน ทัณฑสถานวัยหนุ่มมีนบุรี สถานแรกรับเรือนจำนครปฐม และทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกวิชาชีพแต่ผู้ต้องขังจำนวนถึงร้อยละ 72.7 มีความคิดเห็นว่า การฝึกวิชาชีพมีประโยชน์แต่ไม่คิดที่จะนำไปประกอบอาชีพ

จำนง อินคำ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานเขต 5 จากการศึกษา พบว่า มีผู้ปฏิบัติงานด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 20.95 ของบุคลากรทั้งหมด ซึ่งเป็นการสนองต่อนโยบายเพื่อใช้ปกครองควบคุมดูแลผู้ต้องขังให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ฝึกฝนนิสัย อดทนรักการทำงานและนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.3 เป็นการฝึกวิชาชีพช่างไม้ ครุภัณฑ์ และช่างไม้แกะสลัก ร้อยละ 84.6 โดยเป็นการฝึกอาชีพเพื่อนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ร้อยละ 92.3

จำเนียร จันทรงาม (2536, น. 152) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นในเรือนจำและทัณฑสถาน พบว่า ผู้เรียนมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับครอบครัว ทั้งนี้เพราะผู้เรียนบางคนเป็นหัวหน้าครอบครัวต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวโดยตรง ไม่มีสมาธิในการเรียน สภาพแวดล้อมทั่วไปไม่อำนวย

นริพรณ สุวรรณกิตติ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพของผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษในเรือนจำกลางคลองเปรม จากการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-30 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ต้องโทษในคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ และอยู่ใน

เรือนจำมาแล้ว 1-3 ปี อาชีพรับจ้างและมีรายได้ไม่เกิน 85,000 บาท/ปี ในส่วนของความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพ พบว่า มีความต้องการฝึกวิชาชีพด้านช่างมากที่สุด เช่น ช่างยนต์ ช่างก่ออิฐฉาบปูน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพ ได้แก่ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา และอาชีพก่อนต้องโทษ มีผลกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พูนไท มีสตัย (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการของผู้ต้องขังในการฝึกอบรมวิชาชีพ : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร จากการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-30 ปี จบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สถานภาพโสด มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร กระทำผิดในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน มีอาชีพรับจ้าง รายได้ครอบครัวไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพ ช่างเฟอร์นิเจอร์ และพบว่า ปัจจัยด้านอายุ และสถานภาพสมรสมีผลต่อความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการฝึกอบรมวิชาชีพคือด้านสถานที่ทำงานและครูฝึกไม่เพียงพอ

ทองสุข ไชยแก้ว (2543, น. 52-55) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการฝึกวิชาชีพ ผู้ต้องขังเรือนจำกลางเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบการจัดการฝึกวิชาชีพดำเนินการเตรียมการวางแผน มุ่งให้ผู้ต้องขังนำไปประกอบอาชีพได้ โดยเลือกเรียนตามสาขาวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นตามอาชีพ ในท้องถิ่น ต้องการให้กรมราชทัณฑ์ สนับสนุน วัสดุดิบ สื่อการเรียนการสอน งบประมาณ การบริหารงานบุคคลให้มีการปรึกษาและประสานงานกันภายในหน่วยงานแล้ว ให้มีการนำหน่วยงานอื่นเข้ามาร่วม และจัดให้มีการประเมินผลเมื่อเรียนครบตามหลักสูตรแล้ว ส่วนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ สรุปว่า อัตราส่วนระหว่างครูฝึกกับผู้เข้ารับการฝึกวิชาชีพไม่ได้สัดส่วน ปัญหาการรักษาความปลอดภัยในการนำบุคคลภายนอกมาเข้าร่วม

นิมิต บุตรทิพย์ (2544, น. 76-78) ได้ทำการศึกษาความต้องการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่ได้เสนอแนะให้มีการเพิ่มการฝึกวิชาชีพให้หลายสาขาและเป็นอาชีพที่เมื่อพ้นโทษไปแล้วสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ ควรจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือให้เพียงพอกับผู้เรียนและมีความทันสมัย

ยุทธชัย วรณูปถัมภ์ (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความรู้และทักษะการฝึกอบรมวิชาชีพของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีอายุ 23 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สถานภาพโสด ต้องโทษจำคุกมาแล้ว 1-2 ปี ก่อนต้องโทษประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ได้รับแรงจูงใจในการฝึกวิชาชีพ และเห็นความพร้อมของทัณฑสถานจึงทำให้มาเข้ารับการฝึกวิชาชีพ เพื่อจะได้นำความรู้และทักษะที่ได้ไปประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษ ผู้ต้องขัง

ส่วนใหญ่ได้รับความรู้และทักษะที่ได้จากการฝึกวิชาชีพอยู่ในระดับสูง ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทักษะ พบว่า ภูมิหลังของผู้ต้องขังไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทักษะ เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ด้านแรงจูงใจในการฝึกวิชาชีพ พบว่ามีความสัมพันธ์กับการนำความรู้ ทักษะไปประกอบอาชีพในระดับสูง ส่วนความสัมพันธ์กับด้านความพร้อมของทัณฑสถาน พบว่า ความพร้อมของทัณฑสถานมีความสัมพันธ์กับทักษะในวิชาชีพและการนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษ

ราชิน โนรี (2544, น. 87-89) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาวิชาชีพผู้ต้องขัง ในเรือนจำภาคตะวันออก พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าพนักงานต่อการจัดการศึกษา วิชาชีพผู้ต้องขังในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านผู้ต้องขังอยู่ในระดับปานกลาง ด้านเครื่องมืออุปกรณ์การฝึกและงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเรือนจำกลางมีความพร้อมในเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือ วัสดุฝึกอุปกรณ์ในการใช้ฝึกปฏิบัติมากกว่าเรือนจำจังหวัด

วีรวัฒน์ อุไรรัตน์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ทักษะของผู้ต้องขัง เรือนจำพิเศษธนบุรีต่อการฝึกวิชาชีพ พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ร้อยละ 37.2 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 53.2 มีกำหนดโทษ 1-5 ปี ร้อยละ 62.8 มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 50.0 รายได้ประมาณ 4,100-6,000 บาท/เดือน ร้อยละ 27.7 ส่วนใหญ่กระทำความผิดในคดียาเสพติด ร้อยละ 54.3 และมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 48.9 ในส่วนของทักษะของผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่ผู้ต้องขังมีพื้นฐานความรู้ในวิชาชีพมาก่อนและต้องการเพิ่มพูนความรู้ทักษะในวิชาชีพ ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในด้านอาชีพอันจะนำมาซึ่งรายได้ ในระดับเห็นด้วย ฝึกวิชาชีพแล้วต้องการได้รับใบประกาศนียบัตรในสาขาวิชาชีพ ในระดับเห็นด้วย ครอบคลุมให้การสนับสนุนในการเข้ารับ การฝึกวิชาชีพ ในระดับเห็นด้วย การฝึกวิชาชีพแล้วทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ในระดับเห็นด้วย ในส่วนของปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ พบว่าปัญหาที่สำคัญที่สุดคือการจำกัดจำนวนผู้เข้ารับการฝึกวิชาชีพ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย สถานที่ฝึกวิชาชีพมีความคับแคบ และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

รัตชัย เหมาะะประมาณ (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพของผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 68.1 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 41.9 มี

ภาวะรับผิดชอบในครอบครัว ร้อยละ 51.1 ภูมิลำเนาเป็นคนกรุงเทพฯและปริมณฑล ร้อยละ 68.1 โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 61.1 และมีรายได้ประมาณ 5,001-10,000 บาท ต่อเดือน ร้อยละ 47.0 ผู้ต้องขังส่วนใหญ่กระทำผิดในคดียาเสพติด ร้อยละ 76.9 โดยกระทำผิดเป็นครั้งแรกร้อยละ 58.5 มีกำหนดโทษไม่เกิน 5 ปี ร้อยละ 60.4 สถานะครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 76.6 และได้รับการส่งเสริมจากครอบครัวในด้านการประกอบอาชีพ ร้อยละ 72.2 ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ต้องการให้เรือนจำมีการฝึกวิชาชีพที่หลากหลายสาขา ต้องการได้รับการทุนการสนับสนุนการประกอบอาชีพ ต้องการได้รับการฝึกวิชาชีพระยะสั้นที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง ในด้านประโยชน์ของการฝึกวิชาชีพเห็นว่าการฝึกวิชาชีพในเรือนจำเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้มีโอกาสเรียนรู้ในอาชีพที่สนใจ และเป็นการเพิ่มทักษะความรู้ในการทำงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการฝึกวิชาชีพจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ภายหลังพ้นโทษ ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกมั่นใจมากขึ้นในการออกไปใช้ชีวิตภายนอกเรือนจำ ทำให้ได้วางแผนในการใช้ชีวิตภายนอกได้ดียิ่งขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังเห็นว่าการฝึกวิชาชีพของเรือนจำยังไม่เหมาะสม ร้อยละ 50.7 โดยประเด็นที่ควรปรับปรุงมากที่สุด คือ ความหลากหลายของสาขาวิชาชีพ ร้อยละ 47.1 ส่วนความต้องการฝึกวิชาชีพระยะสั้นก่อนพ้นโทษ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ต้องการฝึกวิชาชีพช่วงยนต์ ร้อยละ 43.7 ซึ่งผู้ต้องขังจะนำวิชาชีพที่อบรมไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 87.4 ส่วนที่ไม่นำไปใช้เนื่องจากมีอาชีพที่รองรับอยู่

ข้อเสนอแนะ คือ เรือนจำควรเน้นให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกวิชาชีพมากกว่าการใช้แรงงานรับจ้าง ควรสนับสนุนในด้านอุปกรณ์การฝึกวิชาชีพ และมีเครื่องมือที่ทันสมัยเพียงพอ กับจำนวนผู้ต้องขัง ควรมีกองทุนให้ผู้ต้องขังกู้ยืมเป็นทุนประกอบอาชีพ ควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในส่วน/ฝ่ายฝึกวิชาชีพเพื่อให้ความร่วมมือมีแนวทางในการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรหาพันธมิตรหรือหน่วยงานภายนอกเรือนจำเข้ามาสนับสนุน ควรประสานงานนำวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยในการฝึกวิชาชีพ เป็นวิทยากรครูฝึกที่มีความเชี่ยวชาญ ความรู้ ความชำนาญและมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพนั้นจริง ควรเพิ่มความหลากหลายของสาขาวิชาชีพ ให้ผู้ต้องขังเลือกฝึกได้ตามความถนัดและความต้องการ โดยดูจากภูมิหลังและทักษะอาชีพเดิม ให้ทุกคนได้มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกวิชาชีพโดยเท่าเทียมกัน ควรปรับปรุงสถานที่ในการฝึกวิชาชีพให้กว้างขึ้น และเน้นเรื่องความปลอดภัย ควรมีประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรของหน่วยงานที่เข้ามาฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง ที่ผ่านการฝึกอบรมเพื่อสร้างแรงจูงใจ และสามารถนำไปสมัครงานได้ภายหลังพ้นโทษ

สุรินทร์ พรหมมินทร์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำกลางกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการของผู้ต้องขังในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังชายที่เข้ารับการฝึกวิชาชีพในโรงงานฝึกวิชาชีพ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับแนวทางการพัฒนาการฝึกวิชาชีพโดยการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและข้อจำกัด ได้กำหนดแนวทางทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ในด้านการวางแผนการฝึกวิชาชีพ ควรจัดทำแผนการฝึกวิชาชีพพร้อมกับหน่วยงานภายนอก มีการประชุมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง ด้านการปฏิบัติตามแผนการฝึกวิชาชีพ ควรจัดทำโครงการในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรจากหน่วยงานภายนอก ประสานให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ ด้านการตรวจสอบประเมินผลการฝึกวิชาชีพ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมกับหน่วยงานภายนอกเข้ามาตรวจสอบประเมินผล ด้านการปรับปรุงงานการฝึกวิชาชีพควรจัดให้มีการประชุมร่วมกับหน่วยงานภายนอกเป็นระยะเพื่อปรับปรุงการฝึกวิชาชีพให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอและพัฒนาวิธีการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้เข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง สรุปได้ว่า การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำส่วนใหญ่เป็นการฝึกวิชาชีพระยะสั้น ซึ่งถือเป็นความสมัครใจของผู้เรียนที่สามารถเลือกเรียนได้ในสิ่งที่ต้องการ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะอาชีพพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นการเตรียมความรู้พื้นฐานให้กับผู้ต้องขังที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ และรู้จักใช้เวลาว่างที่อยู่ในเรือนจำให้เกิดประโยชน์ โดยความต้องการในการฝึกวิชาชีพตามทฤษฎีของมาสโลว์ถือว่าอยู่ในขั้นที่ 4 ซึ่งเป็นความต้องการมีเกียรติ และศักดิ์ศรี (The Esteem Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการของมนุษย์เกือบทุกคนในสังคม ลักษณะที่แสดงถึงความต้องการขั้นนี้ เช่น ต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลอื่น ต้องการเกียรติยศชื่อเสียง หรือมีความภูมิใจเมื่อประสบความสำเร็จ รู้สึกว่าตนเป็นคนที่มีประโยชน์และมีคุณค่าในสังคม เช่นเดียวกับผู้ต้องขังทุกคนย่อมรู้สึกเหมือนคนทั่วไป ถึงแม้ครั้งหนึ่งจะเคยผิดพลาดในชีวิตแต่ก็ต้องการกลับตนเป็นพลเมืองดีโดยสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกวิชาชีพในเรือนจำไปใช้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ แต่ความต้องการและความคิดเห็นของผู้ต้องขังแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันไปตามภูมิหลัง และพื้นฐานครอบครัวและสังคมของแต่ละคน โดยมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพ ได้แก่ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา และอาชีพก่อนต้องโทษ มีผลกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการฝึกอบรมวิชาชีพทั่วไป ได้แก่ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ก่อนต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ก่อนต้องโทษและลักษณะความผิด

ทั้งนี้ในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

